

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

HISTORICKÝ PŘEHLED SAKRÁLNÍCH PAMÁTEK

MĚSTA DOMAŽLICE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martin Stahl

Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jan Kumpera CSc.

Plzeň, 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 3. července 2013

.....

vlastnoruční podpis

Chtěl bych poděkovat vedoucímu práce panu Prof. PhDr. Janu Kumperovi CSc. za odborné vedení, rady a připomínky při zpracování této práce. Dále své rodině za shovívavost.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická

Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin STAHL**
Osobní číslo: **P10B0473P**
Studijní program: **B7106 Historická studia**
Studijní obor: **Historie se zaměřením na vzdělávání**
Název tématu: **Historický přehled sakrálních památek města Domažlice**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Text bakalářské práce vypracuji na základě informací získaných z pramenů uložených ve státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně a z doporučené literatury. Dále využiji citace z bakalářských a diplomových prací a výsledný text bude konzultován s Prof. PhDr. Janem Kumperou CSc.

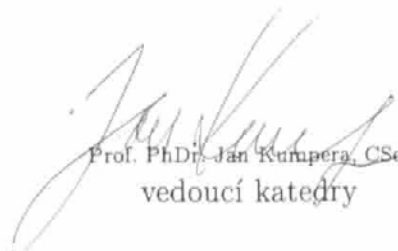
Rozsah grafických prací: **Fotografie, plánky**
Rozsah pracovní zprávy: **115 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce: **Prof. PhDr. Jan Kumpera, CSc.**
Katedra historie

Datum zadání bakalářské práce: **11. června 2012**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2013**

U.S. **Doc. PaedDr. Jāna Coufalov, CSc.**
dekanka

Prof. PhDr. Jan Kumpera, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 20. ˇervence 2012

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

- KLUSALOVÁ, Iva. Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti. 1. vyd. Plzeň: Laiwa Press, 1991. 21 s.
- KÜMPEL-STAŇKOVSKÝ, Bohuslav, ed. et al. Církevní umění na Chodsku. 2. vyd. Domažlice: Bohuslav Kümpel, 1939. 102 s.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. Kaple a kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku. [Domažlice]: Pro Plzeňský kraj vydalo Nakladatelství Českého lesa, 2005. 79 s. ISBN 80-86125-69-6.
- POCHE, Emanuel. Umělecké památky Čech 1: A - J. 1. vyd. Praha: Academia, 1977, 643 s.
- KUČA, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. díl, A-G. 1. vyd. Praha: Libri, 1996. 874 s. ISBN 80-85983-13-3.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. Domažlice - město = Domažlice - Taus. 1. vyd. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993. 152 s. Historicko-turistický průvodce; č. 3. ISBN 80-901122-1-8.
- VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. 133, , [6] s.
- KUTAL, Albert. České gotické umění. 1. vyd. Praha: Obelisk, 1972, 209 s.
- TOMA, Rolf, ed. Baroko: architektura, plastika, malířství. 1. české vyd. V Praze: Slovart, 1999. 503 s. ISBN 80-7209-179-4.

Obsah

1 ÚVOD.....	2
2 HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTA.....	5
3 KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE.....	15
3.1 Historie objektu.....	15
3.2 Architektura a mobiliář	18
3.3 Městská - Kostelní věž.....	22
4 AGUSTINIÁNSKÝ KLÁŠTER A KLÁŠTERNÍ KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE	26
4.1 Historie objektu.....	26
4.2 Architektura a mobiliář	29
5 HŘBITOVNÍ KOSTEL U SVATÝCH - KOSTEL ZVĚSTOVÁNÍ PANNY MARIE	32
5.1 Historie objektu.....	32
5.2 Architektura a mobiliář	35
5.3 Historické náhrobníky.....	36
6 KOSTEL SVATÉHO JAKUBA	40
7 POUTNÍ KOSTEL SVATÉHO VAVŘINCE	42
8 KOSTEL SVATÉHO ANTONÍNA PADUÁNSKÉHO	45
9 HŘBITOV A KAPLE SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO	47
10 KAPLE SVATÉ ANNY	49
11 ZÁVĚR.....	50
12 SUMMARY	52
13 POUŽITÁ LITERATURA	53
14 OBRAZOVÁ DOKUMENTACE.....	I

1 ÚVOD

Již od dětství jsem měl k Domažlicím blízký vztah, památky tohoto významného chodského města vždy budily můj zájem, proto jsem se rozhodl, že svou absolventskou práci budu věnovat právě těmto pamětihodnostem. Vzhledem k tomu, že v českých zemích bylo náboženské vyznání během historického vývoje celkem proměnlivé a obvykle určující pro tvářnost krajiny a jejích památek, zaměřil jsem svůj zájem právě na sakrální stavby, kde je tento vývoj patrný. Dalším důvodem volby tématu mé bakalářské práce bylo to, že v Domažlicích jsou církevní památky v rámci architektury celého města zastoupeny nejvíce a tudíž představují hodnotný a reprezentativní soubor architektury.

Zpočátku mne spíše zajímaly památky světského charakteru, např. hrady, zámky, tvrze, měšťanské domy aj., ale později když jsem hlouběji pronikl do problematiky týkající se církevních staveb, zjistil jsem, že oplývají mnohými skrytými a překvapivými tajemstvími. Tento fakt ještě více podnítil můj zájem. Obvykle celý komplex daného kostela či kláštera představuje unikátní soubor umělecko-historických prvků, které do sebe zcela zapadají, tyto stavební prvky většinou souvisí se zasvěcením a historickým vývojem dané budovy. Symboliku církevních staveb jsem se snažil pochopit a dozvědět se, proč ve zmiňované lokalitě a za jakých okolností daný kostel či klášter vznikl, kdo byl jeho fundátorem a jaké konkrétní církvi kostel náležel. Pokusím se tedy přiblížit i současný stav a využití dané sakrální památky, včetně vztahu dnešních obyvatel Domažlic k církvi obecně a poté k jejím jednotlivým památkám.

Sakrální památky jsou pro většinu lidí hlavně kostely, ovšem tímto pojmem se označují veškeré stavby spojené s křesťanskou vírou, převážně katolickou. Sledovaný region v kontextu historického vývoje českých zemí představuje pestrou směsicí vlivů jak protestantské, tak katolické církve.

Z mých záměrů a dlouhodobé motivace vyplývají i cíle mé bakalářské práce. Pro mou absolventskou práci jsem si zvolil odborné historické téma ve spojitosti s regionálními dějinami, tedy v tomto případě Domažlicka. Základní oblastí výzkumu se pro mne stalo studium odborné literatury a písemných pramenů, důležitým zdrojem informací se stal také samotný terénní výzkum a v neposlední řadě shromáždění fotografického materiálu k dané problematice. Získané poznatky bych rád interpretoval

v souhrnném uceleném přehledu jednotlivých památek a zdůraznil jejich uměleckou hodnotu a historický význam v rámci vývoje samotného města. Pokud najdu vhodný materiál a dostatečné množství informací, zmíním i současný stav a využití uvedených církevních staveb.

Oblast mého výzkumu jsem vymezil na město Domažlice, kde se nachází celkem početné množství sakrálních památek, které jsou velmi cenné v rámci architektury celého města, jak již bylo řečeno. V minulosti Domažlice patřily mezi města královská, která založil král „železný a zlatý“ Přemysl Otakar II., což se odrazilo na jejich původní i nynější stavební podobě. V současnosti zde můžeme nalézt unikátně zachovaný komplex městských staveb, městské opevnění, Chodský hrad a další neméně významné stavby.

Jak již jsem zmiňoval, mezi hlavní cíle mé bakalářské práce patří vytvořit strukturovaný přehled nejdůležitějších sakrálních památek na území města Domažlic. Zaměřím se hlavně na jejich kulturně historickou hodnotu a umělecký význam.

Počáteční zdroj informací pro mne představoval samotný terénní výzkum, kde jsem si mohl prohlédnout současný stav a konkrétní vzhled dané památky a porovnat tyto vizuální vjemy s údaji v publikacích. Už při letném pohledu jsem se jako student oboru s historickým zaměřením ubezpečil, o jaký architektonický sloh se jedná.

Ač Domažlice patří mezi česká města, kterým je z historického a památkového hlediska věnovaná poměrně značná pozornost, historie města nebyla bohužel zatím dokonale zpracována. Samotným dějinám města se věnuje pouze několik málo autorů, hlavně domažlický historik Zdeněk Procházka a Petr Mužík.

Faktograficky byla pro mne nejcennější publikace právě Zdeňka Procházky-*Domažlice*, kde jsem čerpal hlavně informace k dějinám města, ale i jednotlivým památkám. Dle mého názoru tato publikace stručně shrnuje vývoj města od jeho nejstarších počátků do 20. století, dále obsahuje vývoj všech památek na území města včetně jmen významných osobností pojících se k jednotlivým kostelům, dataci oltářů, varhan, soch a zvonů a dalšího inventáře interiéru daného kostela, celé dílo je průběžně doplněno fotografickým materiálem a historickými ilustracemi, jak dobovými tak současnými.

Pro hlubší poznání historie města jsem použil příspěvek ve sborníku *Minulosti západočeského kraje* od Petra Mužíka popisující *Historický a správní vývoj města Domažlice* od počátku husitské revoluce. Další pramennou základnou se pro mne stala drobná publikace *Domažlice: Městská památková rezervace* od autorů Jiřího Himlery a Jiřího Vondry.

Dalším velice přínosným zdrojem poznatků pro mne byla souhrnná publikace *Umělecké památky Čech* od Emanuela Pocheho, konkrétně díl A/J. Na šesti stránkách zde můžeme nalézt skutečně velké množství informací většinou heslovitého charakteru. Toto dílo tvoří jakousi základní osnovu pro další hlubší poznání exteriéru i interiéru uvedených církevních staveb, proto byla jedním z mých hlavních opěrných bodů při psaní této práce. Nejdůležitějším a nejhodnotnějším zdrojem informací v tomto směru však pro mě bylo dílo Ivy Klusalové *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. V uvedeném díle lze vyčíst většinu informací o historickém vývoji sakrálních staveb. Velmi cenným pramenem při sepisování architektury a mobiliáře památek mi byl také *Soupis památek historických a uměleckých v království českém* od Ferdinanda Vaňka a Karla Hostaše, a dále kniha Bohuslava Kumpela *Církevní umění na Chodsku*. Obě dvě zmíněné knihy jsou sice psány starší formou českého jazyka, avšak obsahují značné množství poznatků doplněných fotografiemi především vnitřního vybavení kostelů, kaplí a klášterů.

Dalším významným pramenem, který mi pomohl zdokumentovat historický vývoj ve městě v období od První světové války do konce Druhé světové války, byla publikace od Josefa Kotala *Domažlice, včera, dnes a zítra*. V neposlední řadě jsem pracoval také s publikací *Český les* vydanou různými odborníky různých odvětví (geografie, historie, botanika atd.), jež mapuje celou oblast Českého lesa ve směru historickém, přírodovědeckém, kulturním. Věnuje se zde také pozornost způsobu obživy obyvatel, dopravě a turistice. Kniha je doplněna velkým množstvím obrazové dokumentace.

2 HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTA

Pohraniční a kdysi též královské město Domažlice se sousedním Chodskem patří k turisticky nejatraktivnějším místům západních Čech. Bohatou historií kraje zde působivě dotváří klidná a průmyslem nedotčená krajina Českého lesa. Regionem dnes, stejně jako v dávné minulosti, prochází důležitá mezinárodní komunikace, která po staletí spojuje území Bavorska s českým vnitrozemím.

Nejbližší okolí města bylo osídleno již v pravěku. Archeologické nálezy, dokládající provoz na starých obchodních stezkách, které procházely Domažlicemi, pocházejí z období mladší doby bronzové. Jsou to především depoty bronzových předmětů, nalezené na milavečském mohylovém pohřebišti. Známy bronzový vozík z této mohyly je dnes uložen v Národním muzeu v Praze, Domažlické muzeum vlastní jeho přesnou kopii.¹

Souvislý vývoj celní osady, položené v mělkém údolí potoka Zubřiny, započal nejspíše na konci 10. století. Pro naprostý nedostatek pramenů lze jen těžko říci něco o jeho počátcích. Existence Domažlic je údajně poprvé doložena v opisu zakládací listiny břevnovského kláštera vydané v roce 993 Boleslavem II., v níž český kníže postupuje nově založenému klášteru u Prahy část výnosů ze cla v „*Domaslicích*“.² Jedná se ovšem o falzum. Archeologicky tato lokalita doložena není. V nejbližším okolí dnešního města u obce Smolov, vzniklo v 10. století hradiště Tuhošť, jehož německý název Taus dal pojmenování pozdějšímu městu, a pouze podle některých historických možností lze soudit, že v jeho blízkosti vznikla vesnice.³

Hodnotu nejstarších historických zmínek o městě poněkud snižuje skutečnost, že se jedná o falza, která se sice svým obsahem vztahují k událostem 10. - 12. století, sepsána ale byla většinou teprve ve stoletích následujících. V průběhu 12. a první

¹PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 9-10

²Historie města Domažlice. *Oficiální web města Domažlice* [online]. [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/hranici-mesto-domazlice.html>

³MUŽÍK, Petr. Historický a správní vývoj města Domažlic do počátku husitské revoluce. In: *Minulostí Západočeského kraje. XIII*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1976, s. 167.

poloviny 13. století se zprávy o lokalitě nazývané Domažlice množí a stávají se zcela průkaznými. V konfirmační papežské listině z roku 1231 jsou Domažlice již zcela bezpečně doloženy jako ves, spolu s dalšími lokalitami tzv. plzeňské provincie.⁴

Nad touto vsí dal český král Přemysl Otakar II. vybudovat „na zeleném drnu” někdy v letech 1262-1265 královské město, které mělo chránit západní hranice. V jihozápadním cípu nového města byl vystavěn hrad, který svým opevněním zesiloval městské hradby. Hrad se stal sídlem královského purkrabího, který byl podřízen plzeňskému purkrabímu, spravujícímu celý plzeňský kraj. Někdy před rokem 1266 byly zřízeny menší krajské úřady v Domažlicích, Klatovech a ve Stříbře a tak správa Domažlicka byla svěřena domažlickému purkrabímu. Jemu byli také podřízeni ochránci zemských hranic - svobodní Chodové.⁵

Vznik královského města spadá do období rozmachu stavební a opevňovací aktivity českého krále. Opevněné Domažlice měly sloužit jako součást hraničního opevnění proti Bavorsku. O samotných hradbách se nachází první zmínka v zakládací listině augustiniánského kláštera z roku 1288, kde se klášteru vykazuje místo „mezi hradbami”. Tento objekt byl založen králem Václavem II. Původně jen velice skromná stavba zaujala místo v severozápadním nároží hrazeného města.

Nově vysazené Domažlice opevněné hradbami se dvěma desítkami půlválcových věží, třemi branami, Dolejší, Týnskou a Hořejší, jednou fortnou na jižní straně a mohutnými příkopy se stali impozantní pevností.⁶ Město zaujalo polohu severozápadní trhové vsi na nízkém hřbetu, po němž po délce procházela zemská stezka. Jádrem městského půdorysu je průběžná ulice rozšířená v náměstí, protínající se s příčnou vedlejší ulicí do osového kříže. Po obou stranách náměstí vyměřil lokátor parcely pro městské domy, o jejichž nejstarší podobě se nezachoval průkazný materiál.

⁴PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 9-10.

⁵PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 76.

⁶VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 17.

Vedlejší ulice jsou souběžné po obou stranách s náměstím. V průsečíku hlavní komunikace byl v poslední čtvrtině 13. století založen kostel Narození Panny Marie a proti němu radnice. Svým ulicovým náměstím se Domažlice výrazně odlišují od šachovnicovitého půdorysu většiny ostatních přemyslovských měst.⁷

S postupným rozvojem města vznikala za hradbami i jeho předměstí. Dolní na východní straně, Horní na západní straně a na severu Týnské. Posledním, číselně největším, bylo Bezděkovské předměstí, které vzniklo patrně později.

Ve 14. století význam města i nadále stoupal a rostla i jeho popularita především díky častým pobytům krále Jana Lucemburského během jeho rytířských výprav do Německa a Itálie. Přes důležitost, kterou pro krále Domažlice měly, byl Jan Lucemburský donucen město i úřad královského purkrabí několikrát zastavit. Jedním ze zástavních pánů byl Vilém Zajíc z Valdeka, vůdce jihočeského tábora české odbojné šlechty.⁸ Ten nechal v roce 1318 na zdejším hradě zorganizovat památný sjezd, na kterém byl ujednán smír krále s českými pány tzv. domažlickými úmluvami. V tomto roce je také uváděn nejstarší známý městský rychtář Otto. Domažlice byli svědkem i dalšího zemského sněmu konaného v roce 1331, jehož se zúčastnili duchovenstva i zástupci měst. V tom samém roce Jan Lucemburský také udělil občanům právo svobodné volby rychtáře, který byl až dosud dosazován. Po požáru města v roce 1340 získali domažličtí právo k městským živnostem.⁹

Blízký vztah k pohraničnímu městu měl také Janův syn Karel IV. Ten Domažlice v roce 1353 zařadil do královského zákoníku *Majestas Carolina* mezi vybraná města, která nemají být od české koruny nikdy zastavena ani zcizena. Ani císař však nedostal svému slovu a o 12 let později město zastavil. Tento prohřešek se snažil zmírnit různými výsadami, kterými město obdařil. Například povolil domažlickým

⁷POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I: A - J*. 1. vyd. Praha: Academia, 1977, s. 310-311.

⁸PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 76.

⁹PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 13.

čtrnáctidenní výroční trh a trh na dobytek. Roku 1370 povolil měšťanům po tři léta vybírat clo. Takto získaných peněz měli využít k vydláždění náměstí.¹⁰

Ke konci vlády Karla IV. bylo město hospodářsky silné. Bohatlo obchodem, díky své strategické poloze, i řemesly. Avšak poloha města měla i své stinné stránky, protože přinášela nebezpečí přímého nepřátelského vpádu. Např. v roce 1373 Bavoři vypálili domažlické předměstí i okolní vsi a jen pevné hradby uchránily město před stejným osudem.¹¹ Příčinou vpádu byla válka, kterou český král vedl s bavorským knížetem Fridrichem. Po tomto incidentu si měšťané stěžovali, že leží přímo ve chřtánu zahraničních nepřátel a musí proto vynaložit spoustu nákladů na obranu města. Na základě žádosti byla potom městu prominuta na tři roky berně i ostatní poplatky královské komoře.

Po nástupu k moci třetího z Lucemburků, krále Václava IV. byla roku 1378 domažlická zástava převedena na městečko Lišov a Domažlice byly získány opět pro království.¹² Městu byla potvrzena všechna privilegia a navíc získalo mílové právo, na jehož základě se jednu míli od města nesměl usadit žádný řemeslník a nesměl zde nikdo vařit pivo. Panovník také opět začal na domažlických vymáhat královskou berni, od které bylo město osvobozeno. Získané peníze chtěl použít k potlačení zemských škůdců.

Do Domažlic pomalu pronikalo Husovo učení, které naráželo u některých obyvatel na odpor a postupně je rozdělilo do dvou zneprátených táborů. První rozpory se projevily již roku 1415, proto král Václav IV. zaslal domažlickým list, ve kterém jim zakazoval sváry a nařizoval, aby jedna strana netupila druhou při hlásání slova božího.¹³ Postupně se ve městě zmocnila vlády strana podobojí, která vyhnala bohatý německý patriciát. Počeštěné Domažlice se přidaly mezi lety 1420 - 1421 na stranu plzeňského landfrídu a řídily se rozkazy hejtmána Jana Řitky z Bezdědic, jenž měl rozhodující

¹⁰PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 13.

¹¹PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 76.

¹²PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 13.

¹³MUŽÍK, Petr. Historický a správní vývoj města Domažlic do počátku husitské revoluce. In: *Minulosti Západočeského kraje. XIII*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1976, s. 177.

slovo mezi husity na Plzeňsku. Domažličtí husité v květnu roku 1421 dobyli hrad Starý Herštejn a upálili zde 16 zajatých osob.¹⁴ Při této výpravě vypálili také pivoňský klášter. Ušetřen nezůstal ani augustiniánský klášter ve městě. Okolí Domažlic, v čele s biskupským Horšovským Týnem, si udrželo katolickou víru. Mezi oběma městy vznikla drobná válka, která trvala po celou dobu husitské revoluce.

K významným datům z historie Domažlic se jistě řadí rok 1431, kdy došlo v blízkosti města ke známému vítěznému střetnutí husitských vojsk vedených Prokopem Holým s křižáckými vojsky pod velením kardinála Cesariniho, který při ústupu z bitvy údajně ztratil svůj kardinálský klobouk, zlatý kříž a papežskou bulu Eugena IV. Ve druhé polovině 15. století, po konci husitské revoluce, se domažličtí ocitli v častých válkách s bavorskými knížaty, které byly ukončeny v roce 1452 podepsáním míru v Landshutě.

Také v pohusitské době bylo město králem často zastavováno. *Roku 1454 se domažličtí sami vyplatili ze zástavy a vymohli si majestát, že na nich výplata pánům již dána nebude.*¹⁵ Přesto se zde vystřídala řada držitelů, ať již to byli páni z Janovic, z Rožmitálu, ze Šternberka či Švamberka. I tak byla doba vlády Jiřího z Poděbrad a obou Jagellonců pro město obdobím hospodářské prosperity.

První vládce z Jagellonského rodu Vladislav udělil v roce 1499 městu velmi cenné privilegium, kterým jej na 10 let osvobodil od placení berně.¹⁶ Celé 16. století proběhlo ve znamení rozvoje, stavebního, řemesel i obchodu. Vývoj cechovního zřízení dostoupil vrcholu. Mimo řemesel denního užitku kvetlo v Domažlicích soukenictví, hrnčířství a pivovarnictví, které svojí produkcí předčilo ostatní výrobní odvětví města. Z hlediska proměn slohového rázu města byly nejvýznamnější požáry z roku 1523 a 1592, po nichž následovala pozdně gotická a později renesanční přestavba, při níž vzniklo též podloubí na náměstí.

¹⁴PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 76.

¹⁵SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický království českého*. Praha: Argo, 1998, s. 153.

¹⁶PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 16.

Domažličtí se také zúčastnili odboje měst proti novému českému panovníkovi Ferdinandovi Habsburskému, za což byli odsouzeni ke ztrátě všech statků a velké pokutě. Po dvou letech jim však větší část zkonfiskovaných statků, 13 celých a sedm pustých vsí, byla vrácena.¹⁷ O dobré hospodářské situaci města svědčí i zpráva z roku 1584, kdy domažličtí získávají zástavu chodských vesnic a s nimi bohatý užitek z rozsáhlého pohraničního hvozdu, ve kterém do konce 16. století zakládají řadu nových vesnic, jež městská správa osídlila osadníky ze sousedního Bavorska.¹⁸

Na počátku století 17. panoval ve městě poměrný klid, avšak jen dočasný. Již roku 1618 se město ocitlo ve víru druhého protihabsburského povstání a postupně se přidalo na stranu odbojných stavů, což, jak se později ukázalo, nebylo šťastné rozhodnutí. Konfiskace majetku, poddanských vsí a následující doba třicetileté války znamenala pro Domažlice období největšího hospodářského i kulturního úpadku. Od roku 1621 procházeli skrz město kolony vojsk, bezohledně vymáhající ubytování, stravování a kontribuci na vyčerpaném obyvatelstvu. K dalšímu úpadku města v této pohnuté době napomohl i požár, který udeřil v roce 1634.¹⁹ Po celé období války probíhala také násilná rekatolizace, která z města vypudila značné množství obyvatel. Roku 1648 ukončil válku, která po 30 let pustošila Evropu, Vestfálský mír.

Z hlubokého úpadku se město pomalu vzpamatovávalo ještě na konci 17. století. K obnovení významu, které město v rámci českého království dosahovalo v raném a vrcholném středověku, však již nedošlo. Do závěru 17. století spadá rovněž vyvrcholení sporu mezi chodskými svobodnými sedláky a jejich vrchností Volfem Maxmiliánem Lamingenem. Po zmařeném chodském povstání byl v roce 1695 oběšen jeden z vůdců odbojných sedláků Jan Sladký Kozina.²⁰

V duchu rekatolizačních snah církve byl ve městě znovu postaven klášter augustiniánů, na Dolejším předměstí byl nově vybudován špitální kostel Svatého Antonína Paduánského a na hřbitově na Týnském předměstí vyrostla kaple Svatého

¹⁷PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 77.

¹⁸KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 2.

¹⁹SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický království českého*. Praha: Argo, 1998, s. 153.

²⁰KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996, s. 742.

Jana Nepomuckého. Kromě poutních míst v širším okolí měly Domažlice od roku 1695 poutní kapli Svatého Vavřince na Veselé hoře nad městem.

Na počátku století následujícího byl již hospodářský a náboženský život města do značné míry stabilizován. Na události, které by se však výrazněji zapsaly do dějin města, bylo 18. století vcelku chudé. Nesmazatelnou stopu jistě zanechal požár z roku 1747, jenž zničil 47 domů, děkanský kostel s věží a celý areál kláštera s kostelem a školou. Do rekonstrukce města se zapojil architekt Kilián Ignác Dientzenhofer, jenž po požáru přijel do Domažlic, aby zde zhodnotil stavební stav vyhořelého kláštera a předložil rozpočet na jeho opravu. Účast a podíl známého barokního architekta na významných stavebních podnicích v Domažlicích není však zatím bezpečně prokázána.²¹

Na konci 18. století a počátku století 19. se Domažlic dotkly dva z evropských válečných konfliktů. V roce 1742 a 1744 táhly městem francouzské oddíly v rámci boje o rakouské dědictví. O násilnostech ze strany vojska nejsou záznamy. Zřetelněji město pocítilo války napoleonské. Roku 1799 procházela městem Suvorovova armáda. V předvečer bitvy u Slavkova přitáhl do města pěchotní oddíl Francouzů, kterým museli Domažlice platit značné výpalné a poskytnout ubytování.²²

Teprve koncem 18. století a v průběhu století následného s rozvojem kapitalistického podnikání nastává hospodářský rozvoj města. Vznikají nové silnice, železnice, manufaktury, továrny a založen byl také městský parní pivovar a cukrovar. Na prahu vstupu však město postihla další ničivá pohroma v podobě požáru. Oheň, pravděpodobně založený žhářem, vypukl 7. května 1822 v ulici pod kostelem v blízkosti Týnské brány a svým rozsahem předčil všechny ostatní. Vyhořeli dvě třetiny města, radnice, děkanství, škola, masné krámy, krov kostelní věže i kostela, klášter s kostelem a 111 domů.²³ Po požáru nastala rozsáhlá klasicistní přestavba města. V letech 1838 - 1843 zaniklo, vyjma Dolejší brány, opevnění kolem celého města, byly zavezeny městské příkopy a rozvezeny násypy při hradbách. Zachovaly se jen malé úseky hradební

²¹PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 22.

²²KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 2.

²³KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996, s. 746.

zdi, skryté ve dvorcích nebo zastavěné v mladších objektech. V době bourání hradeb byly na západním konci Horního předměstí postaveny jezdecké kasárny. V jejich těsné blízkosti byla zřízena střelnice pro městský střelecký sbor.

Město zbavené hradeb se rychle rozrůstalo. V roce 1850 se Domažlice natrvalo staly sídlem politické a soudní správy okresu a o 11 let později byla do Domažlic zavedena železnice, která vedla po jižní straně údolí kolem Bezděkovského předměstí. Vznikaly první parky a veřejné sady. Rostl také zájem o sociální a kulturní potřeby obyvatel. Byly postaveny výstavné budovy škol. V roce 1871 bylo zahájeno vyučování v gymnáziu, o pár let později byla otevřena chlapecká škola a v roce 1901 škola dívčí. V tomto období vyrostla ve městě nová radnice, jejíž podobu navrhl architekt V. Kaura.²⁴ Stavební úpravy v 19. století jsou mnohými hodnoceny kriticky, protože nově vzniklé stavby zcela ignorují výtvarný řád města a zasahují do jeho obrazu nepředstavitelně tvrdě a cizí.

Na počátku 20. století bylo ve městě několik drobných závodů, jako rafinerie cukru, pivovary, mlýny, továrna na kalouny, hospodářské stroje, výroba punčoch, knoflíků atd. Žádný z těchto podniků nijak výrazněji neovlivnil vývoj města, některé z nich postupně zanikly. Díky tomu mělo město poměrně málo průmyslu a bylo spíše jen správním a kulturním střediskem okolí.²⁵

Nesmazatelnou stopou se do historie města i jeho okolí zapsala první světová válka. Její konec přinesl nové úspěchy, ale také velké množství problémů, které se nevyhnuly ani této převážně zemědělské krajině. Bezprostředně po válce proběhla ve městě generální stávka. V říjnu roku 1918 byl sice ustaven Okresní národní výbor a Socialistická rada, avšak rok na to je město svědkem demonstrací, které sem přivedly dělníky z blízkého okolí bojující za sociální a politické požadavky a za levnější potraviny. Nově založená komunistická strana Československa, bojující ve prospěch pracujícího lidu iniciuje v Domažlicích roku 1924 stávku stavebních dělníků.²⁶

²⁴PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 77.

²⁵KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996, s. 746.

²⁶KOTAL, Josef. *Domažlice včera, dnes a zítra*. Domažlice: Stráž, n. p., 1971, s. 21.

Vzhledem ke své bohaté historii, začalo být město vyhledáváno turisty a hledalo nové možnosti pro rozšíření cestovního ruchu a kulturního rozvoje. Objevovaly se pamětní desky, připomínající pobyt významných osobností jakými byli např.: Božena Němcová, Jaroslav Vrchlický, Josef Kajetán Tyl, Alois Jirásek a další. V Domažlicích žijící a tvořící hudební skladatel Jindřich Jindřich zde zakládá národopisné muzeum.

Poměrně klidný poválečný život byl znovu otřesen událostmi roku 1938. V rámci mnichovských dohod připadly Domažlice pod správu protektorátu, většina chodských vsí však byla z jeho rukou vytržena a připojena k říši.²⁷ Město bylo svědkem jednoho z prvních projevů organizovaného odporu proti nacistickým okupantům, manifestace českého lidu v srpnu 1939 na Vavřinečku. Národ zde promluvil ústy Mons. Bohumila Staška, který byl posléze nacisty zatčen a válku strávil v koncentračním táboře v Dachau. Přítomni zde byli mnozí vlastenci, kteří dávali naději v lepší budoucnost. Vzpouora přinesla represálie, během nichž byli někteří účastníci odvedeni do koncentračního tábora Flossenbürg. Boj proti nepříteli však neustal a pokračoval až do konce druhé světové války. „*Domažlice, ležící na rozhraní dvou světů, prožily krvavé nálety hloubkových letců na stále důležitou komunikační trasu, viděly i bídu rozpadávající se nacistické říše, pochody smrti, táhnoucí bez cíle krajinou, nad níž se již ukazoval úsvit svobody*”²⁸

Až 5. květen 1945 přinesl, díky příchodu amerických jednotek, městu opět svobodu a tím opět dochází ke sjednocení regionu. Uzavřením hranic a spuštěním železné opony však Domažlice ztrácí cesty k bavorským sousedům. Ve stejném roce kdy přišlo osvobození, staly se Domažlice sídlem ONV a od roku 1960 je zde národní výbor. Po nástupu komunistů k moci se nad městem opět zatáhly mraky a začala doba totality a útlaku, která citelně zasáhla i do církevního života. V tomto období byl pro město důležitý především rok 1950, kdy bylo prohlášeno městskou památkovou rezervací. Teprve po pádu komunismu roku 1989 se začíná psát ve městě nová historie, kdy se díky přeshraniční spolupráci daří opravovat památky a pracovat na společných kulturních akcích, především s partnerským městem Furth im Wald. Město se stává střediskem velkého cestovního ruchu a to především v období proslulých Chodských

²⁷DAVID, Petr. *Chodsko - Domažlicko*. Praha: S, 2009, s. 22.

²⁸KOTAL, Josef. *Domažlice včera, dnes a zítra*. Domažlice: Stráž, n. p., 1971, s. 22.

slavností, které navazují na tradici vavříneckých poutí, konající se každoročně v polovině srpna více než 50 let.²⁹

²⁹PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 77.

3 KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE

3.1 Historie objektu

Ve středu náměstí slavné chodské metropole a dřívějšího královského města Domažlic stojí hlavní chrám města zasvěcený Narození Panny Marie. Tento kostel představuje jeden z architektonických skvostů Domažlic. Původně (od roku 1543) byla tato budova děkanským kostelem, počátkem roku 1934 se jmenovaný svatostánek stal kostelem arciděkanským.³⁰

Podle neověřených údajů stávala v místech nynějšího kostela starší svatyně, vystavěná údajně ještě před založením samotného královského města. Původ zdejšího kostela je nutno hledat v počátcích vzniku města. Zachovaná zmínka o něm je už z roku 1385, avšak líčí jej již jako stavbu chatrnou a sešlou. Proto tehdy bylo nutné přenést konání tamních liturgických obřadů do předměstského kostela u sv. Jakuba,³¹ který byl k tomuto účelu nově upraven a sloužil pak po celý čas stavby děkanského chrámu jako městský farní kostel. Některé pozdější zápisy uvádějí, ovšem bez udání pramenů, rok 1110 jako dobu jeho založení. Sloh, ve kterém byl kostel sv. Jakuba vystavěn, byl původně románský, což dokazuje zdivo původní kostelní věže.³² Nová stavba sešlého chrámu se vlekla patrně díky nedostatku finančních prostředků. Tento fakt lze vyčíst také z pověřovací listiny, kterou obec roku 1406 vydala Janovi ze Sušice, který sbíral almužny pro novou stavbu kostela.³³

Práce byly ukončeny v 16. století, avšak stavba zůstala nedokončenou a dostavena byla pouze chrámová loď, k níž přiléhala dosud zachovalá kaple Svaté

³⁰KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, s. 33.

³¹KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 3.

³²KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Plzeň: Kämpel, 1939, s. 20.

³³VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 34.

Barbory v podobě ambitu, pocházející ze 14. století. Kaple sv. Barbory je snad zbytkem z některých starších přístaveb. Ke stavbě chóru nebyl položen ani základ. Během prací se změnil i sloh kostela na gotický a samotný kostel byl o několik sáhů vyšší, než je v současné době. V průběhu husitských válek získali ve městě převahu vyznavači přijímání podobojí a opanovali hlavní městský kostel. V průběhu tohoto období byl tedy děkanský kostel zpustošen a teprve po roce 1620 znovu zřízen pro katolickou bohoslužbu.

Jak již bylo naznačeno v úvodní kapitole, ve městě bohužel propukaly v průběhu minulých let četné požáry. Ten, který sužoval město v roce 1747, zasáhl i děkanský kostel. O tomto neštěstí je pořízen zápis v matrice ve IV. svazku následujícího znění: *„Léta páně 1747 dne 26.července za ctihodného kněze Antonína Příhody, toho času děkana v městě Domažlice, na den sv. Anny v ulici pod kostelem okolo hodiny třetí odpoledne vyšel oheň za školou městskou u Petra Ouřady a skrze ten nenadálý oheň shořel velký chrám Páně děkanský s velikou věží se všemi zvony až do gruntu. V popel bylo obráceno též čtyřicet domů, klášter a krov na klášterním kostele.“*³⁴

Po této devastaci nebylo možné v kostele provádět bohoslužby a ty se proto konaly až do roku 1756 v kostele Svatého Antonína na Dolejším předměstí. Přestavba ohněm poničeného objektu započala roku 1751. Plány vypracoval Jiří Záhořík, který také získal dozor nad celou stavbou a svou práci konzultoval s významným architektem Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem.³⁵ V podání této informace se ovšem autoři některých publikací, zabývajících se daným tématem, ne zcela shodnou. Např. pan Procházka ve své knize *Domažlice* uvádí, že vypracované plány byly s Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem konzultovány jen údajně, v podání ostatní většiny knih vyplývá, že světoznámý architekt viděl plány zcela jistě. Díky těmto plánům byla celá chrámová stavba přestavěna v barokním slohu. Ve zbylém zdivu byla gotická okna zazděna a celá chrámová prostora snížena. Slavnostní vysvěcení děkanského kostela se uskutečnilo 8. září 1756.³⁶

³⁴KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 3-4.

³⁵KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Plzeň: Kumpel, 1939, s. 21.

³⁶KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 4 .

Krátce před požárem roku 1747 byla pod gotickou kaplí sv. Barbory zřízena hrobka v podobě kříže, kde jsou pohřbeni členové domažlického senátu. Jako první pohřbený se uvádí Bedřich Příhoda, zakladatel hrobky a jako poslední zde byl pohřben v roce 1911 domažlický děkan P. Antonín Příhoda, jehož ostatky byly do této hrobky přeneseny z kostela sv. Antonína před jeho zbořením.³⁷

Podobu z dokončené přestavby si kostel dokázal, díky klidnému vývoji, udržet až do roku 1822, kdy 7. května v den sv. Stanislava, jak už bylo zmíněno, vypukl jeden z nejničivějších požárů, kterému neunikl ani samotný svatostánek. Oheň zničil střechu děkanského kostela a vnitřek kostelní věže, tři zvony se rozlily a čtvrtý zvon zvaný „*Zikmund*“ byl značně poškozen, takže musel být přelit.³⁸ Vnitřní zařízení kostela zůstalo, díky duchapřítomnosti Matěje Krynese, který stihl včas zavřít již rozžhavené železné dveře na kúr, zachráněno.³⁹

Ještě v témže roce byly zahájeny stavební práce, které byly o tři roky později úspěšně dokončeny. K obnovení bohoslužeb došlo o poutní slavnosti kostela dne 8. září 1822, i když věž kostela nebyla dosud zcela opravena.

Poslední výraznou opravou prošel kostel v roce 1892 a to dle návrhu architekta Václava Kaura. Vnějšíku kostela byla tehdy dána současná podoba, která je ovšem v rozporu s dřívější podobou chrámu, neboť zastírá původní gotickou podstatu. Nezbytné opravy především fasád proběhly v letech 1936, 1944 a 1983. V posledně zmiňovaném roce byla provedena i úprava střechy kostela, kdy byla pokryta měděným plechem. Také byla uskutečněna oprava soch nad jižním vchodem do kostela, včetně pozlacení atributů světců. Mezi roky 1986 až 1988 došlo k uzavření celého objektu v rámci provádění oprav elektrické instalace a nástropních maleb, které byly značně narušeny zatékáním vody do klenby.⁴⁰

³⁷Arciděkanský kostel. *Římskokatolická farnost Domažlice* [online]. [cit. 2013-05-23]. Dostupné z: http://farnostdomazlice.cz/?page_id=107

³⁸KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 4.

³⁹PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 35.

⁴⁰KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 4.

V roce 2000 proběhla náročná oprava celé věžní fasády i ochozu. Byla rovněž snesena a otevřena věžní bání, do níž představitelé města a církve uložili nové dokumenty. V brzké době se chystá oprava a sjednocení fasád kostela s novým barevným řešením věže. Na opravě věže se podílela především církev, částečně byly opravy dotovány též z rozpočtu města Domažlic.⁴¹

V květnu letošního roku byla po zhruba 40. letech znovu otevřena hrobka pod gotickou kaplí svaté Barbory v souvislosti se stavebně historickým průzkumem kostela. Bylo prozkoumáno celkem čtrnáct pohřbených. Pozůstatky rakví jsou již zcela zetlelé a rozvalené, kostry jsou z větší části rozpadlé, některé části těl zcela chybí. Nejlépe dochovaná kostra údajně patří domažlickému rychtáři Ferdinandu Pitzkerovi. S kosterními pozůstatky zemřelých nebylo během průzkumu manipulováno, k některým byly jako datace návštěvy položeny drobné mince.

3.2 Architektura a mobiliář

Původně raně gotický kostel z poslední čtvrtiny 13. století byl s největší pravděpodobností trojlodní, avšak některé publikace uvádějí možnost dvoulodní či dokonce jednolodní stavby. Samotný chrám byl tvořen obdélníkovou síní bez presbytáře, s rovným stropem, klenutou chodbou po severní straně a s válcovou hláskou v jihozápadním nároží, která je dnes chápána jako kostelní věž. Z půdorysné rekonstrukce raně gotické stavby vyplývá, že kostel a válcová věž mohly stát původně vedle sebe zcela izolovaně. Tuto hypotézu podporuje rovněž nález skutečné kostelní věže na konci severní boční lodi, čtvercového tvaru, jejíž torzo bylo utajeno v organismu kostelní stavby.⁴² Současné dominantě města je v práci věnována samostatná kapitola.

⁴¹VYŠOHLÍD, Zdeněk a Zdeněk PROCHÁZKA. *Čím ožívá krajina: Was die Landschaft mit Leben erfüllt : osudy 129 kostelů na Domažlicku a Tachovsku 1990-2002*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2003, s. 45.

⁴²PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 34.

Z původní stavby se dochovalo obvodní zdivo, boční chodba a dva raně gotické portály. Jižní stranu kostela podpírají čtyři pilíře o jednom ústupku (původně o dvou ústupcích).⁴³ Rožní pilíře jsou postaveny diagonálně kosmo, před opravou byly opatřeny čelními štítky, v současnosti jsou přikryty ornamentovými svinutami z cementu. Pole mezi první párem pilířů je zastavěno barokní trojboce uzavřenou předsíní směřovanou do náměstí, která zakrývá gotický lomený ústupkový portál s ostěním o dvou pravoúhlých ústupcích, profilovaných na hranách hrotitým prutem. Polygonální předsíň má tři vchody, střední polokruhový vyplněný kutou mříží, postranní čtverhranné. Kobka je vyvrcholená atikou se sochami archanděla Michaela, svatého Petra a Pavla, zhotovenými domácím sochařem Františkem Ringelhahnem a ustavených na toto místo roku 1746.⁴⁴ Každé pole chrámové lodě otvírá z této strany široké, původně gotické okno nyní zaklenuté ekliptickým obloukem a opatřené barokní římsou. Malby v těchto oknech zobrazují svatého Vojtěcha, svatého Václava, sedící svatou Annu učící Pannu Marii a svatého Prokopa. Podobná dvě okna, znázorňující svatého Petra a svatého Jana Nepomuckého, jsou zasazena ve východním průčelí po obou stranách středního opěrného sloupu.

Západní chrámové průčelí v sobě zahrnuje zazděný původní lomený raně gotický portál nacházející se nalevo od moderního portálu s alegorickými sochami na obou šikmých římsách nadpražního štítu, sloužícího jako hlavní vchod. Nad portálem je možné vyčíst nápis: „*Ecce tabernaculum Dei cum hominibus*”⁴⁵ v překladu znamenající: „*Hle, přibyték Boží uprostřed lidí*”. O něco výše se nachází široké okno s barevným zasklením a vyobrazením svaté Ludmily.

Severní stranu zakrývá nižší kaple svaté Barbory s dvěma vchody. Starší vchod při nároží západním, novější při vedlejším nároží z roku 1884 prolomeným. V dalším pokračování se dostaneme až k východnímu nároží kostela kde se nachází sakristie a nad ní depozitní kobka. Ze středu východního nároží pak vystupuje barokní kaple

⁴³VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 39.

⁴⁴POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I: A - J*. 1. vyd. Praha: Academia, 1977, s. 314.

⁴⁵KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 6.

Růžencové Panny Marie. Celá stavba je kryta nízkou břidlicovou střechou s moderními vikýři a malou štíhlou věžičkou, tzv. sanktusníkem.⁴⁶

Vnitřek chrámu je od pozdně gotické přestavby tvořen jedinou síní o třech polích, překlenutých kápěmi a od sebe dělených mohutnými opěrnými pilíři s eliptickými klenbovými pásy. Východní pole plní funkci presbyteria a od ostatních prostor chrámu se liší pouze zvýšením podlahy o jeden článek. Jiný výraznější architektonický článek zde nenajdeme. V západní části se nachází hudební empora, podstatně zúžená vsunutou věží. Z podélných stěn vystupují do chrámové lodě opěrné pilíře, vyložené soustavou pilastrů, jež bylo nutné pro nové, mocně rozpjaté klenutí síně přizdít.

Klenutí chrámové lodi je zdobeno bohatými freskami, které znázorňují výjevy ze života Panny Marie. Malby byly vytvořené roku 1756 plzeňským malířem Juliem Luxem, z jehož ruky také vyšla iluzivní malovaná architektura hlavního oltáře a nástěnná malba v kapli svaté Barbory.⁴⁷ Námět mariánského kultu je uplatněn i ve freskách na severní stěně kostela znázorňující obětování, zasnoubení a navštívení Panny Marie. Z dílny J. Luxe také pochází obrazy patronů českých, nacházející se nad hlavním oltářem situovaným ve východní straně kostela. V roce 1846 byly přemalovány akademickým Malířem Emilem Boháčem. V klenbovém poli před kruchtou je zobrazen útěk do Egypta, v klenbě nad kruchtou pak svatá Cecílie ve sboru budoucích andělů.⁴⁸

Na lícním oblouku před hudební emporou lze spatřit říšského orla s letopočtem MDCCLVI udávajícím dobu zakončení chrámové přestavby. Pod orlem je uveden nový nápis tohoto znění „*Chrám založen r. 1110. Nově sklenut r. 1756. Obnoven roku 1865*“.⁴⁹ Varhany umístěné na hudební empoře byly postaveny v roce 1923 firmou Melzer z Kutné Hory.

⁴⁶VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 36.

⁴⁷POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I: A - J*. 1. vyd. Praha: Academia, 1977, s. 314.

⁴⁸KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Domažlice: Bohuslav Kümpl, 1939, s. 22.

⁴⁹KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 5.

Mezi skvosty kostela lze s jistotou zařadit oltář Narození Panny Marie, jenž po požáru v roce 1747 zaujal místo hlavního oltáře, který shořel. Před požárem stával v boční kapli a byl zasvěcen svaté Barboře. Oltář dal zhotovit domažlický děkan Antonín Příhoda roku 1744 za, dle autorů starších publikací, např.: Kumpela, Vaňka a Hostaše, 15000 zlatých. Novější publikace uvádějí, že náklady na výrobu činily 16000 zlatých. Jisté je, že se jedná o vynikající dílo pražského stříbrníka Antonína Karera. Části oltáře jsou z tepaného měděného plechu, místy pozlaceného. Ve svém středu vystupuje tabernákulem, ve kterém je umístěna dřevěná soška svaté Barbory a po stranách sošky svatého Norberta a svatého Vojtěcha od domažlického sochaře Františka Ringelhahna.⁵⁰ Na oltáři se nachází několik schránek s ostatky svatých a po jeho stranách jsou umístěny sochy „*Srdce Páně*“ z roku 1925 a „*Srdce Panny Marie*“ z roku 1936, jež zhotovil akademický sochař Čeněk Vosmík. Na přilehlé stěně, nad oltářem, stojí na terakotové konzole vysoká socha Panny Marie od mnichovského sochaře Františka Rietzlera z roku 1876. Před hlavním oltářem je od roku 1981 umístěn obětní stůl, kde jsou konány bohoslužby.⁵¹

Dva boční oltáře ze druhé třetiny 18. století jsou barokní. Na evangelijní straně stojící, tedy vpravo, znázorňuje Narození Páně s postranními světci svatým Petrem a Pavlem. Oltář na straně epištolní představuje narození svatého Jana Křtitele se soškami svatého Jakuba a Kryštofa. Oba mají nové oltářní obrazy od Petra Wimmera. Staré obrazy visí nyní v kostele u Svatých.

Na pravé straně lodi je umístěn oltář svaté Anny se sousoším představujícím svatou Annu, vyučující svou dceru Pannu Marii. Naproti stojí oltář Bolestné Matky Boží se sochou piety v barokním výklenku. V gotické kapli svaté Barbory, sloužící jako zimní kaple, lze spatřit gotizující oltář se sochou svatého Václava z 19. století. K této kapli na severní straně přiléhá boční kaple Panny Marie Růžencové s raně barokním portálovým oltářem. Barokní kazatelna kostela pochází z 18. století. Její stříšku zdobí socha Božského Spasitele - Dobrého pastýře.⁵²

⁵⁰VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 36.

⁵¹POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 1: A - J*. 1. vyd. Praha: Academia, 1977, s. 314.

⁵²KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 5-6.

Od roku 2013 zdobí interiér kostela nové umělecké dílo, působivý skleněný basreliéf, který je nejvyšší plastikou svého druhu v České republice a jeho vytvoření zabralo umělkyni Vladimíře Tesařové celý rok na jeho dokončení. Čtyřtunový basreliéf zobrazuje scénu nanebevzetí Panny Marie a byl instalován v kapli svaté Barbory.⁵³

3.3 Městská - Kostelní věž

Impozantní válcová věž je jistě neodmyslitelnou dominantou domažlického náměstí i celého města. Většinou je považována za věž kostelní, vybudovanou jako součást raně gotického chrámu. Jelikož podobný kostel s válcovou věží, vystupující svým půdorysem z nároží svatyně, bychom v Čechách hledali marně, je proto zřejmé, že zde došlo ke spojení dvou staveb v jeden celek, což nebylo původním záměrem. Na tyto skutečnosti upozornil ve své práci V. Razim, který domažlický kostel uvádí jako nejnázornější příklad spojení sakrální a ryze užitkové městské stavby.⁵⁴

Samotná datace věže je poněkud obtížnější. Původní stavba věže byla patrně menší. Jednalo se o kulatou městskou hlásku sloužící k obraně města, která svými rozměry a interiérem připomínala věž domažlického hradu. K jejímu zvýšení došlo až v roce 1545, jak je uvedeno na letopočtu vyrytém na kamenné obrubě věžního ochozu. Zároveň byla opatřena ochozem a světničkou pro věžníky.⁵⁵ V roce 1592 měla již přibližně dnešní podobu, jak je patrné z nejstaršího zobrazení města po požáru v právě výše uvedeném roce. Jedná se také o jedno z vůbec nejstarších vyobrazení českých měst.

⁵³Utajený dárce věnoval kostelu unikátní dílo. In: *Plzeňská diecéze* [online]. 2013 [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: <http://www.bip.cz/pozehnani-noveho-skleneneho-basrelietu-v-arcidekanskem-kostele-v-domazlicich-18-5-2013/>

⁵⁴PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 35.

⁵⁵FIŠERA, Zdeněk. *Městské věže v Čechách, na Moravě, ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2011, s. 118.

Z pohledu na město z roku 1669 je možno spatřit na věži zvonkohru umístěnou ve druhé třetině výšky věže a střechu ozdobenou čtyřmi úzkými plechovými věžičkami. Avšak při požáru v roce 1747 Domažlice o toto pozoruhodné dílo ozvučené třemi hodinovými cimbály, pěti zvonky a doplněné tzv. českým orlojem přišly. Obětí požáru se staly i velice cenné kresby města z let 1574, 1608, 1630 a 1725. Při velkém požáru v roce 1822 byly zničeny veškeré dřevěné konstrukce věže a zvony kromě jednoho. Jedná se o zvonek umístěný na ochozu věže nazývaný „*Advent*” z 15. století s nápisem třikrát opakovaným „*Mit Gott - Hilft Gott*”. Tento zvonek visící do roku 1747 na dolní bráně nesl název „*Mlatný*”, jelikož byl využíván při prodávání mláta v pivovaře. Po velkém požáru byl přenesen na věž, kde, jak už bylo řečeno, přetrval jako jediný pohromu z roku 1822.⁵⁶

V současnosti se na zvonek zvoní pouze v předvánočním období od první adventní neděle do Štědrého dne. Proto název „*Adventní*”. V roce 2000 proběhla generální oprava věže. Na opravě se podílela především církve, částečně byly opravy dotovány z rozpočtu města.⁵⁷

Kulatá městská hláska je vysoká 60 metrů, obsahuje dvanáct pater spojených dřevěnými schodnicemi, a je opatřena třemi obvodovými římsami. Dolní patra jsou typická vždy jedním úzkým okénkem na rozdílné strany, deváté a desáté patro obsahuje okénka do všech čtyř stran. Posledně uvedené patro je doplněno trojicí zvonů Zikmund, Marie a Pavel.⁵⁸ Za hlavní hlásné patro lze považovat v pořadí jedenácté. Dělí se na dolní část věžního bytu a okružní ochoz. Vnitřní osmihranná místnost je osvětlena třemi okny, v jižní straně se nachází vchod na ochoz. Strop je zde trémového typu, zdivo o síle půl metru je hrázděné. Ochoz je tvořen osmi dřevěnými sloupky a plným zábradlím. Vnější průměr věže je v prvním patře, i se zdívkou 230 cm silným, 745 cm.

⁵⁶VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 47-48.

⁵⁷FIŠERA, Zdeněk. *Městské věže v Čechách, na Moravě, ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2011, s. 118.

⁵⁸PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 36.

V nejvyšším patře průměr činní 816 cm. Věž je ze své osy díky výstavbě na mělkých základech vychýlena o 60cm.⁵⁹

První ze zvonů, nacházejících se ve věži, je vysoký 124 cm a v průměru široký 143cm. Ucha zvonu mají podobu vousáčů. Pod korunou se nachází dvouřádkový opis. Pod ním lze na plášti nalézt šest kartuší s lijeckými odznaky uspořádaných ve třech skupinách a reliéf sv. Zikmunda na oblaku, neseném dvěma anděly. Druhý zvon má v průměru 103 cm a vysoký je 88cm. Na uchách zvonu se nacházejí masky andílků. Koruna je zdobena střídavě palmetkami s andělskými hlavičkami. Na zvonu lze dále spatřit třířádkový opis, pod ním renesanční lodyhový vlys a řadu visutých ornamentálních květů, kalichů a andělských hlaviček. Na plášti zvonu jsou plakety Panny Marie Neposkvrněné v paprskové záři, Ukřižovaného Krista s postavami Jana a Marie a menší figurky sv. Petra a Pavla. Ve spodní části je uveden letopočet 1650. Třetí zvon vysoký 69 cm s průměrem 82cm má ucha zdobené maskami andílků, na koruně čtyři palmetky a po ní opět tři řádkový opis. Poslední řádek je doplněn krátkým vlysem a ukončen. Níže pod opisem se nachází ornamentální pásek a festony zdobené hlavičkami andílků, které se střídají s motivem visutých kalíšků. Na plášti je dále vyobrazen Ukřižovaný Kristus s Marií a Janem, Petr, Pavel a Matka Boží s Ježíškem sedící v oblacích, obklopená pěti hlavičkami andílků.⁶⁰

Oba posledně zmíněné zvony neobsahují jméno ani znak zvonaře a jsou až nápadně podobny pracím vyšlým z dílny klatovského zvonaře Jana Pricqueye, proto by mohly být připisovány právě jemu. Lity však byly ve městě Norimberk, odkud byly na velkou věž v roce 1823 převezeny.⁶¹

⁵⁹VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 47.

⁶⁰VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 48-49.

⁶¹PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 36.

Ve večerních hodinách zazníval od věže zpěv domažlického ponocného. S postupem času tato funkce ve městě zanikla a byla nahrazena magnetofonem s nahrávkou písně ponocného. Výjimkou je doba Chodský slavností, kdy po působivě osvětleném náměstí prochází s lucernou a halapartnou živý ponocný, jenž vytrubuje a vyzpěvuje.

*„Chval každý duch Otce syna,
Boha Ducha, Hospodina
Odbila dvanáctá hodina.
Opatrujte světlo, oheň,
ať není žádnému škoden,
odpočívejte s Pánem Bohem.
Zdravas Maria...⁶²*

⁶²DAVID, Petr. *Chodsko - Domažlicko*. Praha: S, 2009, s. 25.

4 AGUSTINIÁNSKÝ KLÁŠTER A KLÁŠTERNÍ KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE

4.1 Historie objektu

Dominantou západní části náměstí je klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie s přilehlým konventem řádu obutých Augustiniánů na severní straně, založený v roce 1287 českým králem Václavem II. a jeho manželkou Jitkou Polskou. Zakládací listina byla vyhotovena v roce 1288 pražským biskupem Tobiášem z Bechyně a její text je zaznamenán v pamětní knize kláštera.

„TOBIÁŠ, z Boží milosti biskup pražský, všem, kteří tento list uzří, spásu věčnou od Hospodina

Žádost vůle nábožná má skutkem vyplněna býti, aby se i upřímnost zbožného úmyslu chvalně ukázala i žádaný prospěch bez pochyby mocně vzrostl. A proto chceme, aby vám všem tímto listem bylo známo, že na žádost a zbožnou snažnost předobrotivého pána našeho, pána Václava, jasného krále Čechů a markrabí moravského obdarování jeho právně a dokonale vydané s dorozuměním naším svobodným a zřejmým, které on učinil počastným a nábožným mužům bratřím poustevníkům z řádu svatého Augustina, majitelům tohoto listu, uděliv jim a všem jejich nástupcům a vykázav řádu svrchu řečenému místo, kde se sami usadili a usazují k uctění Boha a ku prospěchu spasené duší mezi zdmi trhového města Domažlic, aby tam z nábožné vůle téhož pána našeho krále a na odpuštění hříchů předků jeho i jeho vlastních, jakož i nejvznešenější paní Jitky, choti jeho, slavné královny české, markraběnky moravské, ke cti všemohoucího Boha a jeho svatých, řeholní dům a kostel vystavěn byl. Mocí, jakou vládeme a s vyhrazením práv farního kostela města svrchu jmenovaného s jistým vědomím potvrzujeme a mocí přítomného spisu upevňujeme.

Žádný tedy nemá toto naše potvrzení rušiti anebo v pošetilé odvážlivosti na odpor stavěti. Pakli by ale kdo proti tomu jednati se odvážil, má věděti, že tímto jednáním svým upadne v hněv všemohoucího Boha a svatých Víta, Václava a Vojtěcha, mučedníků a patronů našeho pražského kostela.

Tomuto svědectví jsme tento list vyhotoviti se a pečeti svou opatřiti a potvrditi nechali. Ujednáno a dáno v Praze léta Páně 1288, od narození Jeho počítaje, 28. ledna, v roce biskupství našeho devátém”⁶³

Stavba klášterního kostela se značně protáhla a ještě zhruba o sto let později, v roce 1379, nebyl zcela dokončen. Proto povolil pražský arcibiskup Jan z Jenštejna sbírku na jeho dokončení.

V bouři husitských válek vypálili roku 1421 domažličtí husité klášter, rozehnali mnichy a vyplenili kostel. Jméno kláštera bylo králem Jiřím z Poděbrad předáno do správy pánu Ježkovi z Boskovic a v roce 1470 převedeno na pana Lva z Rožmitálu. Za vlády Ferdinanda I. byl domažlickým po zaplacení 200 kop českých grošů přenechán klášterní majetek. Dvě století ležely všechny budovy v troskách a chátraly, až na některé sklepy a přístěnky, používané měšťany k různým účelům. Teprve po násilné a místy krvavé rekatolizaci Domažlic se začal klášter znovu vzmáhat. Roku 1620 byli znovu do města uvedeni Augustiniáni a klášter získal zpět některé svoje majetky využívané městem a navíc majetek, zkonfiskovaný domažlickému purkmistrovi Adamu Voprchovi z Uráčova.⁶⁴

Po návratu bydleli mniši ve Voprchovském domě na náměstí až do roku 1674, kdy byla dokončena východní strana konventní budovy a provizorního severního křídla, jejichž stavba byla započata v listopadu 1671. V letech 1703-1707 proběhla výstavba jižního křídla a po odstoupení přilehlého úseku hradeb městem roku 1744 bylo vystavěno též křídlo západní. Roku 1746 byl položen základní kámen severního křídla, které bylo dostavěno o rok později.⁶⁵

Augustiniáni nabyli roku 1681 opětovného práva k užívání kostela. Zároveň bylo započato budování jeho vnitřního zařízení, finančně dotované částečně řádem a částečně z dobrovolných darů. Značnou sumou přispěli především Kryštof Vilém

⁶³KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 10.

⁶⁴VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 60.

⁶⁵KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996, s. 746.

Harant z Polžic a Bezdržic, rytíř Stupparth z Löwenthalu a Jan František, hrabě z Vrtby. Roku 1707 obdržel kostel varhany stavěné v gotickém slohu, které však byly při bourání kostela v roce 1770 rozebrány. Nové byly pořízeny až v roce 1858. Po dokončení prací na klášteře roku 1747, postihl Domažlice velký požár, který se nevyhnul ani konventu. Jeho budova byla značně poškozena. Oheň neušetřil ani klášterní kostel. Plány na jeho přestavbu, která byla pro nedostatek finančních prostředků zahájena až v roce 1829, předložil údajně sám Kilián Ignác Dientzenhofer.⁶⁶

Z původní stavby se zachovalo jen zdivo, dnes tvořící jádro presbytáře, a gotická soška Panny Marie, pocházející z 16. století. Během klasicistní přestavby bylo zbořeno trojlodí a nahrazeno jednolodní síní se stejně širokým kněžištěm, přibyla obdélníková předsíň s oratoří v patře a v jižní straně byla přistavěna čtyřpatrová hranolová věž. Západní průčelí bylo protaženo do roviny s konventní budovou. V roce 1832 byla přestavba dokončena a dne 18. listopadu byl kostel slavnostně vysvěcen převorem Augustinem Adamovičem.⁶⁷ U klášterní zahrady nacházející se na jižní straně nechalo město Domažlice na vlastní náklady vybudovat zeď, jež je u kostela ukončena kutou barokní železnou mříží, sloužící jako vchod do chrámu. V ohradní zdi zahrady byly zřízeny různé obchody.⁶⁸

Během dokončení stavby byla do věžní bání kostela vložena latinsky psaná pamětní listina, která však byla při další opravě vyjmuta a nyní je uložena v muzeu Chodska. Ve 20. století došlo k několika opravám kostela i věže. Po osvobození města v roce 1945 byla provedena oprava dělostřeleckou palbou poškozeného kostela. V lednu roku 1949 získal chrám dva nové zvony. V roce 1950 byl řád z nařízení komunistické vlády nucen opustit celý klášterní areál. Klášterní kostel přešel do péče domažlického arciděkanství, v samotné budově kláštera bylo umístěno vojsko. V této době bylo veškeré vnitřní vybavení vyvezeno a zničeno. Dnes slouží klášterní budova jako lidová škola umění. K další opravám došlo v letech 1955, 1969 a 1971. Po pádu komunistického režimu byl augustiniánům opět umožněn návrat do kláštera. Jejich působení zde započalo v říjnu 1990 a převorem se stal P. Augustin Dorničák.

⁶⁶KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 11.

⁶⁷PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 40.

⁶⁸POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I: A - J*. 1. vyd. Praha: Academia, 1977, s. 314.

Na podzim roku 1990 proběhla generální oprava kostela, klášterních budov včetně refektáře i obou zahrad. Opravy si v uvedených letech vyžádaly téměř 7 milionů korun. Z toho bylo z prostředků řádu věnováno celkem 3 200 000,- Kč, které pocházely z osobního daru bývalého převora domažlického kláštera pátera V. Sedláčka a ze sbírek, které se uskutečnily na německé straně, především v Chamu. Zbývající finanční prostředky poskytl stát prostřednictvím Okresního úřadu Domažlice.⁶⁹

Klášter hostil během staletí četné významné osobnosti, například obrozeneckého novináře Karla Havlíčka Borovského, básníka Karla Jaromíra Erbena a zvláště umělkyni Boženu Němcovou. Ta bydlela v rohovém domě na náměstí, právě naproti klášternímu kostelu. K budovám kláštera patří i „Klášterní škola“, barokní budova s pyramidovou střechou, v níž sídlilo od roku 1682 gymnázium. Nynější podoba budovy pochází ze sedmdesátých let 18. století. Teprve nedávno ji opustila policie a město Domažlice ji propůjčilo knihovně Boženy Němcové.⁷⁰

4.2 Architektura a mobiliář

Jednolodní chrám je dnes v západní části prolomený prostým vchodem se světlíkem a velkým oknem nad ním. Zbytek západního průčelí vybíhajícího v po stranách vykrajovaným štítem je oživeno lizénami. Na zeď kostela zde navazuje portál s barokní mříží, pokračující okrasnou zahradní zdí, na níž je umístěno devět soch, které ve čtyřicátých letech 18. století vytesal z kamene sochař František Ringelhahn. Nad štítem portálu je socha Nanebevzetí Matky boží s dvěma světci po stranách, svatým Mikulášem Tolentinským a svatým Augustinem v řeholním rouše s hořícím srdcem v ruce. Další sochy na zdi znázorňují svatého Jana Facunda, svatého Tomáše z Villanovy, svatého Jana Nepomuckého, svatého Václava, svatého Gelasia a svatého Vavřince.⁷¹ Z jižní strany kostela vystupuje předsíň s oratoří a vstupními dveřmi, k níž se druží úzká věž s jehlanovým krytem. S lodí pak splývá stejně vysoký a široký chór. Boky chóru tvoří duté segmenty s přízdívkou, vytrácející se v obezdívce čtyř nárožních

⁶⁹KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 15.

⁷⁰HOLÝ, J. P. *Třináct domažlických zastavení*. Domažlice: tiskárna Domažlice, 1994. Klášter a jeho nejbližší okolí

⁷¹KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Domažlice: Bohuslav Kümpl, 1939, s. 26.

opěráků. Ve třetině výšky obepíná všechny volně vystupující stavební části kordonová římsa. Chór a loď dotvářejí čtyři okna zakončená barokním obloukem.⁷²

Vnitřní prostor chrámu je tvořen lodí dělenou potrojnými pilastry na dvě plackami překlenutá pole. V západním poli se nachází empora. Z obou stran druhého pole se širokým obloukem se otevírají do lodi oratoria. Chór kostela, o stupeň zvýšený, obsahuje užší pole s plackovou klenbou a půlkruhovým závěrem. Dlažba kostela je nová, zbytky staré byly nalezeny před chrámovým průčelím v hloubce jednoho metru.

Oltáře jsou zde tři. Na hlavním s obrazem Nanebevzetí Panny Marie jsou umístěny sochy svatého Augustina a svatého Řehoře z 18. století. Ze stejné doby pocházejí i obrazy oltářů vedlejších, srdce Pána Ježíše a srdce Panny Marie. Na lodní stěně je pověšen krucifix, kolorovaná dřevořezba v životní velikosti. Dále je zde možno spatřit barokní paprskovou monstranci a empírové ciborium. Kostelní zvony byly ulity roku 1892 pražským zvonařem Josefem Diepoltem.⁷³

Klášter přilehající k severní straně kostela je čtvercový s dvorem uprostřed a s ambity sklenutými křížem. Na východní straně se nalézá vchod, nad nímž je umístěna socha svatého Tomáše. Chodba u vchodu má nástěnné fresky ze života svatého Tomáše z Vilanuovy a výjevy ze života svatého Mikuláše Tolentinského. Na stropě je vyobrazen svatý Augustin s děťátkem na břehu moře. Severní část kláštera zaujímá refektář dokončený roku 1752 tvořící obdélníkovou síň se čtyřmi okny na severní a dvěma na západní straně. Nástrovní fresky v refektáři od Julia Luxe zobrazují výjevy ze života řádových světců. V prvním poschodí jsou v dalších místnostech uloženy historické sbírky a stará klášterní knihovna.⁷⁴

⁷²VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 61.

⁷³KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Plzeň: Kämpel, 1939, s. 27.

⁷⁴VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 63.

V prostoru za hlavním oltářem byly nalezeny dva zapomenuté náhrobníky použité jako dlažba. Z prvního náhrobníku, který je vyroben z červeného mramoru, se zachoval pouze zlomek. Z části čitelného nápisu je zřejmé, že náhrobek náležel panu Rackovi mladšímu z Rýzmberka, jenž byl v 15. století Domažlickým purkrabím, vládcem nad hradem a městem. Podle starého opisu náhrobníku zemřel 16. září roku 1461. Také vedlejší heraldický náhrobník, který je zakryt z poloviny oltářem, je vyroben z červeného mramoru. Z latinského nápisu lze vyčíst, že náhrobek patří Janovi z Rožmitálu. Ve spodní polovině desky je obsažen znak pánů z Rožmitálu. O vztahu Jana k domažlickému klášteru neexistují bližší informace, jisté však je, že Janovi synové Protiva a Lev zastávali v Domažlicích purkrabský úřad.⁷⁵

⁷⁵PROCHÁZKA, Zdeněk. *Historické náhrobníky okresu Domažlice*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1990, s. 15-16.

5 HŘBITOVNÍ KOSTEL U SVATÝCH - KOSTEL ZVĚSTOVÁNÍ PANNY MARIE

5.1 Historie objektu

Starobylý gotický kostel U Svatých, který je zasvěcený „Zvěstování Panny Marie” a obklopený hřbitovem, stojící na Dolejším předměstí mimo areál bývalého královského města, je jednou z nejstarších památek chodského kraje. V minulosti byl též nazýván kostelem Navštívení Panny Marie, Nanebevzetí Panny Marie nebo kostel Matky boží. V těsné blízkosti kostela stával v minulosti kostelík Svatého Jakuba, jemuž bude věnována samostatná kapitola, kostnice a kaple Svatého Petra. V jejich blízkosti se zde v raném středověku rozkládala trhovářská ves Domažlice, předchůdce hrazeného města.⁷⁶

Kostel sloužil kdysi jako farní chrám Chodů, pomezních strážců hranic českého království. V současnosti je nesprávně nazýván „U všech Svatých” a tento název nelze dějepisně vysvětlit. Vznikl lidovým zvykem a brzy se ujal. Správný a historický název je „U Svatých”, ve smyslu svatých ostatků, jimiž snad kostel obdaroval císař Karel IV. Kostel je svatyní tzv. dolní domažlické fary.⁷⁷

Kaple apoštola Svatého Petra, stávající v areálu hřbitova, byla doložena snad již roku 1265, bezpečně až roku 1375. Zmínky o jejím zániku nejsou, uvádí se, že snad zanikla během husitských válek. U jihovýchodního nároží hřbitovní zdi stávala kostnice, uváděná v roce 1787 jako zcela zchátraná a naplněná kostmi, které sahají až ke stropu. V roce 1847 nechali měšťané zpustlou kostnici odstranit a kosti uložili do společného hrobu u zdi kostela U Svatých. Na místě kostnice byla vystavěna kaplička Panny Marie Bolestné. Celkové náklady na její výstavbu činily 1007 zlatých a 51 krejcarů. Kaplička byla v minulosti volně přístupná, vždy však udržovaná a opravovaná.

⁷⁶VYŠOHLÍD, Zdeněk a Zdeněk PROCHÁZKA. *Čím ožívá krajina: Was die Landschaft mit Leben erfüllt : osudy 129 kostelů na Domažlicku a Tachovsku 1990-2002*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2003, s. 45.

⁷⁷KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 7.

Proto se stále nachází v dobrém stavu a příjemně oživuje celkové pohledy na starý gotický kostel.⁷⁸

Podle výsledků architektonického rozboru byl kostel U Svatých vystavěn v první polovině 14. století. Toto období vzniku svatby potvrzují soudní a konfirmační knihy a kostel je rovněž připomínán v jednáních a dopisech pražské konsistoře z 15. a 16. století. Hlavním důvodem výstavby byl zřejmě rychle se zvyšující počet osadníků ve městě i na předměstích. Při jeho budování měli zásadní význam Chodové, tehdy ještě obdařeni přízní českých králů. Z doby výstavby se dochovala severní strana lodi, presbytář a přízemí věže po jižní straně presbytáře, dnes sloužící jako sakristie.⁷⁹

Roku 1406 byl kostel poničen při vpádu Bavorů. Následné přestavby proběhly v období vrcholné a pozdní gotiky. Nově byla postavena jižní a západní stěna lodi a na místo staticky narušené věže byla postavena věž severní, zároveň byl kostel zaklenut. Na postranní stěně fasádní zdi pod střechou lze nalézt letopočet 1522, který udává rok provedení opravy kostela. V 16. století byl kostel U Svatých oblíbeným pohřebním místem domažlických občanů, což dokládá řada zachovaných renesančních náhrobníků. Kostel i fara také díky štědrým odkazům pohřbených měšťanů značně bohatly. V roce 1621 získává chodské vsi a s nimi i patronaci kostela U Svatých do zástavy Volf Vilém Lamingen, který o rok později uvádí do kostelů i přes protesty věřících nového katolického kněze. Aby si Chody po tomto činu udobřil, poskytl 75 kop grošů na prolomení nového okna, jenž mělo osvětlit interiér kostela. Ještě v roce 1650 nebylo okno vybouráno a chyběly rovněž Lamingennovy peníze.⁸⁰

Po úderu bleskem v roce 1648 kostelík vyhořel a zřítla se i klenba lodi, sklenutá na střední pilíř. Od té doby byla svatyně využívána jen okrajově při pohřbech měšťanů. Obnova kostela vysíleného třicetiletou válkou probíhala velice pomalu. Paměti z roku 1681 zmiňují ještě vyvážení sutin od kostela. Vzhledem k odtrhnutí chodských vsí od farnosti v průběhu 17. a 18. století se značně snížili příjmy kostela. Opravy, které v této době probíhaly, byly jen provizorní. Přesto bylo díky příspěvku Volfa Maxmiliána

⁷⁸PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 47.

⁷⁹KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996, s. 744.

⁸⁰PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 43.

Lamingena vybudováno velké okno. První mše byla v částečně opraveném kostele odsloužena roku 1829. O rok později získal kostel, na náklady města, nový rákosový strop a střecha byla pokryta taškami.⁸¹

Díky zvýšenému zájmu o českou historii v období národního obrození narůstá také zájem o starý chodský kostel. Při následujících opravách byla zdůrazňována především historická hodnota objektu. Roku 1872 byly započaty opravy zchátralé kostelní věže, které byly dokončeny teprve až koncem století. Během rekonstrukce získala věžní zvonice neogotická okna, které vytesal sochař Hlaváček ze Strakonic. Následovaly opravy započaté v letech 1909 – 1910, které však přerušila první světová válka. Po skončení války byl kostel v září roku 1920 vysvěcen pražským biskupem ThDr. Janem Nepomukem Sedlákem, děkanem kapituly u svatého Víta v Praze. Další opravy, zejména střechy, byly prováděny v letech 1954 a 1956. V osmdesátých letech byl kostel několikrát vykraden.⁸² V roce 1993 bylo započato s rozsáhlou opravou kostela a přilehlého hřbitova. O rok později byl kostel, upravený na smuteční obřadní síň, slavnostně vysvěcen. Vynaložené prostředky, poskytnuté referátem kultury Okresního úřadu Domažlice, Nadací za staré Domažlice a Arciděkanským úřadem Domažlice, činily 3 725 375,- Kč.⁸³

Na památném hřbitově obklopujícím kostel, kde se v minulosti soustřeďoval všechen náboženský život nejen z Domažlic, ale všech chodských obcí, odpočívají zasloužilé osobnosti, z nich třeba uvést učitele Jana Čapka, otce spisovatele Karla Matěje Čapka - Choda. Od roku 1894 se zde však už nepohřbívá, neboť došlo ke zřízení nového domažlického hřbitova. Některé ze zdejších kovaných křížů byly přemístěny do muzejních sbírek.

„Tento kostel „U Svatých” měl by býti svatým a nade vše drahým pro potomky hrdých Chodů, je to jediný doklad jejich slavné minulosti, svědek jejich otců, mlčenlivý památník zašlých časů, jejich slávy, svobody a výsad. Pergameny chodské a prapor

⁸¹KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 8.

⁸²PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 44. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-1-8.

⁸³DAVID, Petr. *Chodsko - Domažlicko*. Praha: S, 2009, s. 28.

zničil hrdý Lomikar, ale chodský farní kostel „U Svatých“ nezpustošil ani dravý zub času. Tento jediný pomník, zbytek padlé svobody a královských výsad, je příkazem lásky k předkům, aby byl uchován, zvelebován a ctěn pro příští generace.”⁸⁴

5.2 Architektura a mobiliář

Současná podoba kostela vzešla z přestavby dokončené roku 1920. Sestává se z hlavní čtvercové lodi, s pěti opěrnými pilíři na jižní zdi, presbytáře sklenutého polem křížové žebrové klenby se sakristií po pravé straně a zvonici na straně opačné. Loď je opatřena dřevěným stropem zasahujícím částečně do krovu. Fasády jsou po poslední opravě zbaveny omítek. V presbytáři jsou zasazena lomená okna s kružbami, severní zeď je opatřena úzkými lomenými okny a ze strany jižní je vnitřek kostela osvětlován skrz dvě větší a jedno menší lomené okno. „V letech 1935 a 1936 byla gotická okna opatřena malovanými obrazy na skle, znázorňující různé světce.”⁸⁵ Do objektu vedou dva portálové vchody. Vstupy do věže a sakristie jsou tvořeny lomeným portálem.⁸⁶

Uvnitř kostela presbytář otvírá triumfální oblouk. Stěny jsou osazeny dvěma řadami náhrobníků vzácných osobností města Domažlic. Dále lze spatřit kamennou renesanční kazatelnu se štítem nesoucí znak děkana Václava Žateckého datovanou do roku 1562, podle na ní vytesaného znaku města s právě uvedeným letopočtem. Hlavní novogotický oltář znázorňující Krista na kříži byl zhotoven dle návrhu architekta Fanty sochařem Čeňkem Vosmíkem. Levý boční rámový oltář Panny Marie Klatovské se sochami svatého Judy Tadeáše a Jana Evangelisty a reliéfem Madony uprostřed pochází z 18. století a byl do kostela přenesen ze zbourané kostela Svatého Jakuba. Ve spodní části oltáře si lze povšimnout erbů zdejší patricijské rodiny Jana Jeronyma Gelasta z Drastova a Anežky Ludmily Gelastové z Pacholcze.⁸⁷ Oltář na epištolní straně s obrazem Zvěstování Panny Marie, dříve sloužící jako hlavní oltář, namaloval domažlický malíř Antonín Wieninger v roce 1860. Kostel zdobí rokokové obrazy

⁸⁴KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 9.

⁸⁵KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 9.

⁸⁶POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 1: A - J*. 1. vyd. Praha: Academia, 1977, s. 315.

⁸⁷KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Plzeň: Kämpel, 1939, s. 31.

Křížové cesty se značkou F.C. 1806 od domažlického měšťana a malíře Ferdinanda Zopfa. Na přední straně chóru jsou namalovány obrazy v barokním slohu zobrazující výjevy ze života Ježíše Krista: „1. Posilnění Pána Ježíše v Getsemanské zahradě, 2. Ukřížování Pána Ježíše, 3. Uložení Krista do hrobu, 4. Zmrtvýchvstání Páně, 5. Nanebevzetí páně.“⁸⁸

5.3 Historické náhrobníky

Uvnitř kostela U Svatých je při zdech lodi umístěno 15 starých, většinou renesančních náhrobníků, náležejících význačným domažlickým měšťanům. Některé z nich pocházejí ze zbořeného kostelíka Svatého Jakuba, jiné stávaly ještě před rokem 1909 na hřbitově v blízkosti kostela. První pětice náhrobníků se nachází při severní zdi kostela, popisovány jsou směrem od portálu k presbytáři, zbylých deset náhrobníků při jižní zdi je popsáno ve směru od presbytáře směrem k západnímu portálu.

Náhrobník č.1 - je tvořen žulovou deskou s opisem a heraldickým motivem o rozměrech 200 x 98 cm. V horní části se nachází štít s monogramem S W Z a letopočtem 1566. Tato deska náleží knězi Václavu Žateckému, který nechal zhotovit renesanční kazatelnu. Náhrobní kámen i kazatelna pocházejí z kostela Svatého Jakuba.

Náhrobník č.2 - žulová deska s dvanáctiřádkovým nápisem o rozměrech 177 x 83, s reliéfem Ukřížování v horní třetině. Z přeloženého textu náhrobníku je patrné komu náleží: „Zde leží urozený znalec práva pan Jiří Jan Schmerfeld, královského města Domažlic císařský soudce, krví vznešený, ctnostmi vznešenější a spravedlivým konáním svého úřadu nejvznešenější. Ten konečně povinou daň spravedlnosti splatil dne 21. září 1722. Světlo věčné ať mu svítí Pane.“⁸⁹

Náhrobník č.3 - jedná se o desku ze sliveneckého mramoru o velikosti 215 x 94 cm, rozdělenou na tři čtvercová pole. Horní a spodní pole obsahuje latinský text, v poli

⁸⁸KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 9.

⁸⁹PROCHÁZKA, Zdeněk. *Historické náhrobníky okresu Domažlice*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1990, s. 15-16.

středním je vytesána postava Krista na kříži zarámovaná do renesanční arkády. Z textu lze vyčíst, že náhrobek dala zřídit manželka svému muži Janu Piřhovi.

Náhrobek č.4 - heraldický zdařile vyhotovený náhrobek z šedého mramoru o rozměrech 175 x 86 cm patří Anně Kantorové, manželce Viktorina Kantora, který nechal tento náhrobek zhotovit. Ve spodní části desky zaujímá místo znak Vlasatých z Domaslově v jehož štítu je vyobrazen „*lev v pravo skákající v předních tlapách drží meč s čepelí svislou, v klenotu hlava s tatarskou čepicí*“⁹⁰, po stranách klenotu jsou vytesány iniciály A N, RZD. Dle Procházky však lev drží v předních tlapách halapartnu, nikoliv meč.

Náhrobek č.5 - Jedná se o náhrobek z bílého pískovce o rozměrech 156 x 100 cm, který byl do kostela přenesen z blízkého hřbitova. Ve spodní i horní části se nacházejí latinské nápisy, ze kterých lze zjistit, že tento náhrobek byl zřízen na památku významného muže Pavla Felixe ze Stříbra, primase města Domažlic, který byl v roce 1634 ubit drancujícími vojáky. Tuto událost popisuje právě text ve spodní části desky.

Náhrobek č.6 - Náhrobek nacházející se u jižní zdi kostelní lodi je vytvořen z žulové desky nesoucí znak s vytesaným letopočtem 1585. Kolem desky je vytesaný text v opisu psaný českou gotickou minuskulou.

Náhrobek č.7 - Deska o rozměrech 187 x 85 cm je vypracována obdobně jako u předchozího náhrobku. V horní polovině je umístěn znak s vytesanými řeznickými sekerami a letopočtem 1591. V levné spodní části je vytesána malá dětská postavička a letopočet 1582. Opis náhrobku je již nečitelný.

Náhrobek č.8 - Žulová deska s opisem a nápisem doplněná rozměrným znakem se značkou a iniciálami E, M. Opis proveden českou gotickou minuskulí.

⁹⁰VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 58.

Náhrobník č.9 - Téměř nečitelná, značně setřelá, poškozená žulová deska. „*Opis psaný českou gotickou minuskulou obíhá nejprve při okraji desky a přechází v 7 řádek nápisu v horní části desky. Zřetelný je pouze letopočet 1598.*”⁹¹

Náhrobník č.10 - Tvořen mohutnou žulovou deskou o velikosti 202 x 97 cm. Znak a drobnější text uprostřed náhrobníku obíhá opis psaný českou gotickou minuskulou. Z textu pod znakem lze zjistit, že náhrobek patří domažlickému radnímu Řehoři Pilařovi, jenž zemřel v roce 1562.

Náhrobník č.11 - Náhrobník představující žulovou desku doplněnou rozměrným znakem s měšťanskou značkou je v horní části zlomený a zcela sešlapaný. Z textu se dochovalo pouze několik písmen, které prozrazují, že text byl psán česky-humanistickou majuskulou.

Náhrobník č.12 - Žulová deska s rozměry 172 x 85 cm přenesená v roce 1902 do kostela z blízkého hřbitova. Náhrobník je označen „*erbem, v něm šikmo položené břevno, nad ním tři pětipaprskové hvězdy, dole půl zvířete v pravo skákajícího.*”⁹²

Náhrobník č.13 - Žulový náhrobník se štítem a dvanáctiřádkovým nápisem. Štít obsahuje monogram A, K, nad ním začíná text psaný humanistickou majuskulí.

Náhrobník č.14 - Velký náhrobník o rozměrech 193 x 116 cm, který nebyl dosud blíže popisován. V opisu jsou dosud čitelná písmena a letopočet 1563. Desetiřádkový nápis nad znakem začíná slovem „*Vmrzely*” a končí letopočty 1562, 1563.

Náhrobník č.15 - Zlomek žulové desky, která se výrazně odlišuje od předchozích. „*Na desce je vytesán obrazec vytvořený rovnoramenným křížem zasazeným do kruhu. Se spodním, obloukovitým útvarem je kruh spojen svislým*

⁹¹PROCHÁZKA, Zdeněk. *Historické náhrobníky okresu Domažlice*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1990, s. 24.

⁹²VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 58.

břevnem. Oblouk, z něhož kříž vyrůstá symbolizuje Golgotu, vrch na němž byl zasazen Kristův kříž.”⁹³

⁹³PROCHÁZKA, Zdeněk. *Historické náhrobníky okresu Domažlice*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1990, s. 24.

6 KOSTEL SVATÉHO JAKUBA

Dnes již neexistující kostel stával na hřbitově U Svatých, poblíž, v předchozí kapitole uvedeného, svatostánku Chodů. Jednalo se o obdélný jednolodní objekt s neodsazeným půlkruhovým závěrem. První písemná zmínka o této stavbě souvisí s nárůstem majetku benediktýnského kláštera na Ostrově u Davle. V listině se soupisem majetku se zde poprvé připomíná kaple Svatého Jakuba apoštola v Domažlicích. Archeologický výzkum poukazuje na vznik stavby v rozmezí 10. století až první třetiny 12. století. Vzhledem k tomu je kostel řazen mezi nejstarší sakrální stavby západních Čech.⁹⁴ Po založení města potvrzuje král Přemysl Otakar II. roku 1265 ostrovskému klášteru patronátní práva ke kostelu.

O kostelu hovoří i erekcční knihy ze 14. století, kde opat Jan zdůrazňuje patronátní právo kláštera v Ostrově nad kostelem Svatého Jakuba. Roku 1399 nechala vdova zvaná Kera zřídit poblíž kostela kaplanské místo. Zřizovací a darovací listina byla potvrzena králem Václavem IV, který si rovněž vyhradil obsazovací právo. Staveb ležících vně městských hradeb se často dotýkaly válečné střety, především s bavorskými sousedy v letech 1373 a 1406, které se neobešly bez vypálení a drancování. Během těchto střetů byl kostel poškozen. Díky poměrně rychlé opravě a s přihlédnutím ke stavu děkanského kostela Narození Panny Marie byly do kostela Svatého Jakuba přeloženy bohoslužby týkající se především osadníků města Domažlic.⁹⁵

Během husitských bouří se v Domažlicích rozděluje farní správa. Vzniká tzv. horní fara pro město a dolní fara U Svatého Jakuba využívána především katolíky z města a blízkého okolí. Jednalo se původně o formální rozdělení, které však bylo v roce 1474 potvrzeno. Ke sloučení far došlo až v roce 1543, kdy správa přešla na tu horní. Od té doby se stává kostel Svatého Jakuba pouze hřbitovním. Nejstarší domažlická církevní stavba začíná i přes drobné renesanční úpravy postupně chátrat. Poslední úpravy byly provedeny roku 1562, kdy nechal domažlický děkan Václav

⁹⁴KUMPERA, Jan. *Dějiny západních Čech: Od pravěku do poloviny 18. století*. Plzeň: Nakladatelství Ševčík, 2004, s. 47.

⁹⁵KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 7.

Žatecký zhotovit renesanční kazatelnu, která je dosud zachována v kostele U Svatých, kam byl přenesen také zachovaný oltář Panny Marie Klatovské.⁹⁶

Ke konci 18. století byl již kostel ve značně zchátralém stavu a na jeho opravu nebyly finanční prostředky. Tak byly dějiny nejstarší domažlické svatyně ukončeny v rámci církevních reforem Josefa II. Domažlický děkan Šebestián Loun dne 19. 12. 1786 kostel odsvětil, následně byl dán do dražby a prodán měšťanu a tkalci Václavu Hájkovi, který nechal kostel zbořit a kámen prodal. „*Jediným ikonografickým pramenem, který přibližuje stavební podobu tohoto nejstaršího domažlického kostela, je vyobrazení města z počátku 18. stol. Zde se kostel jeví jako prostá obdélná stavba bez věže, krytá jednoduchou pultovou střechou se sankustníkem.*”⁹⁷

⁹⁶BŘICHÁČEK, Pavel a Martin ČECHURA. Kostel sv. Jakuba většího v Domažlicích jeho postavení v místní raněstředověké sídelní aglomeraci. In: *Archeologie západních Čech*. 2011: Západočeské muzeum, Plzeň, s. 134-135.

⁹⁷PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 47.

7 POUTNÍ KOSTEL SVATÉHO VAVŘINCE

Na vavřineckém návrší, skýtajícím pěkný výhled na Chodsko i město Domažlice, lze na samém vrcholu „Veselé” hory pod lipami spatřit stavbu kostelíka Svatého Vavřince, jenž byl v minulosti několikrát opuštěn, pobořen a opětovně vystaven.

Dle pověsti, o níž se zmiňuje i Božena Němcová ve svých Obrázcích z okolí, byl kostelík založen knížetem Boleslavem v 10. století na památku jeho vítězství nad Maďary, které se událo právě v den Svatého Vavřince roku 955. Podle některých lidových vypravěčů získala hora, na které se kostel nachází, svůj název díky husitům, kteří se po porážce křížáckého vojska v roce 1431 právě zde veselili. Jiné prameny uvádějí, že název vrchu je odvozen od jména měšťanky Zuzany Veselé, která zde nechala kostelík vystavět.⁹⁸

S myšlenkou vystavět kostel na Veselé hoře přišli měšťané Domažlic po ničivém požáru města v roce 1683, kdy přísahali děkanu Jiřímu Mauriciusovi Borovskému, že postaví kapli ke cti svatého Vavřince, ochránci majetku před letními požáry. Svůj slib ale nesplnili, a tak se údělu donátorky zhostila právě Zuzana Veselá, za jejíhož přispění byla kaple dne 10. srpna 1695 dokončena a slavnostně vysvěcena. Tím Zuzana splnila svůj vlastní slib, učiněný před obrazem svatého Vavřince, kterému připisovala uzdravení z deprese. „*Svatý Vavřince, osvobod' mne z mých úzkostí, zřídím za to jménu tvému a ke cti tvé kapli.*”⁹⁹

V blízkosti kaple stávala poustevna, jejíž uživatel se staral o provoz poutního místa. Zanedlouho ale zájem o kapli opadl a tak začala pustnout. Proto byla v roce 1761 uzavřena pro chatrnost. O několik let později, díky přispění domažlického rodáka děkana v Polné, Petra Bedřicha Floriána, započala výstavba nového kostelíka v místě bývalé kaple. V roce 1775 byl kostel dokončen a vysvěcen okresním vikářem Šebastiánem Launským z Tiefenthalu. V josefínském období postihl kostel stejný osud jako

⁹⁸KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, s. 36

⁹⁹KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 18.

mnoho ostatních kostelů. Roku 1788 byl odsvěcen a prodán v dražbě. Odsvěcenou budovu odkoupil kněz Jakub Ledvina, který ji před svou smrtí odkázal městu pod podmínkou, že nebude zbourána. V tomto období sloužila budova kostela jako stodola, kde se mlátilo obilí.¹⁰⁰

Dlouhou dobu usilovali domažličtí měšťané o obnovu kostela. Jejich volání bylo vyslyšeno teprve roku 1851, kdy byl kostelík po důkladné opravě dne 19. října slavnostně vysvěcen domažlickým děkanem a biskupským okresním vikářem Janem Fastrem a mohl tak opět začít sloužit své původní funkci. Od této doby se zde vždy v neděli po 10. srpnu, kdy se slaví svátek svatého mučedníka Vavřince, konají bohoslužby. V roce 1939 prošel kostel důkladnou opravou, provedenou městským stavitelem Ing. Hrabačkou ve spolupráci s domažlickými umělci, malířem Michlem, sochařem Amortem, profesorem Trenfým a Amerlingem. Další opravy proběhly mezi lety 1965 až 1967 v době působení domažlického arciděkana Františka Pospíchala. Při té poslední byla vyhotovena a uložena do věžičky kostela Svatého Vavřince pamětní listina.¹⁰¹

Díky zvláště osobitému řešení zapadá tato prostá barokní stavba skvěle do svého okolí. Objekt je tvořen plochostropou lodí a paprskovitě zaklenutým chorem trojboce ukončeným. Fasády jsou členěny lizénami, okna kostela jsou kasulová. Nad hlavním oltářem visí olejomalba svatého Vavřince. Dále se zde zachovaly čtyři temperové obrazy svatých Otců z 18. století. Z vnějšku lze na zdi kostela spatřit pamětní desku věnovanou neohroženému kazateli Mons. Bohumilu Staškovi.¹⁰²

Připojení Chodska k hitlerovskému Německu nesli Chodové velmi těžce. Na připomínku toho, že Chodsko je jen jedno, byla v blízkosti kostela v roce 1939 postavena přesná kopie tzv. lomikarovských Božích muk od Klenčí. Do vnitřku památníku byla vložena hrst země z hrobu spisovatele Jindřicha Šimona Baara a po

¹⁰⁰VYŠOHLÍD, Zdeněk a Zdeněk PROCHÁZKA. *Čím ožívá krajina: Was die Landschaft mit Leben erfüllt : osudy 129 kostelů na Domažlicku a Tachovsku 1990-2002*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2003, s. 46.

¹⁰¹KALANDRA, Otakar. *Poustečna a kostelík sv. Vavřince na Veselé hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945, s. 14.

¹⁰²KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Plzeň: Kämpel, 1939, s. 33.

slavnostní bohoslužbě byla Boží muka posvěcena Bohumilem Staškem. Jelikož během vlády komunistické strany došlo k jejich poškození, byla v roce 1990 restaurována a znovu posvěcena Otcem biskupem ThDr. Antonínem Liškou. Odkazem z tohoto poutního místa nechť jsou závěrečná slova z kázání světícího biskupa pronesená 12. srpna 1990: „*Odejeme s díky Bohu, Panně Marii, svatým, lidem. Odejeme s odhodláním ke smíření, odpuštění, vzájemné lásce. Odejeme s rozhodnutím: - svou statečnou a odhodlanou věrností ve víře a křesťanském životě, v mravech křesťanských bránit mravnímu rozkladu, - úsilím o křesťanský život podle víry a o posvěcování života přispívati ze všech sil k mravnímu povznesení národa. Odejeme s důvěrou v moc Boží a lásku Boží, v přímlovu Panny Marie, v pomoc našich svatých patronů, Václava, Vojtěcha, Anežky a všech ostatních. Všichni svatí za nás prostě, zahynouti nám nedejte!*”¹⁰³

V roce 2008 prošel kostel dvěma stavebníma úpravama. Při první byl obnoven vnější plášť, byly odstraněny nevhodné vrchní omítky provedené v plochách fasády přibližně v 60. letech 20. století a nahrazeny novými, hladkými, které u kaple obnovily původně barokní vzhled. Při druhé opravě byla dožilá eternitová krytina nahrazena novou vláknocementovou v červené barvě. Byly provedeny opravy poškozených prvků krovu, při dodržení historických řemeslných postupů. Odstraněny byly nevhodné úpravy úžlabí mezi presbytářem a hlavní lodí. Provedenými pracemi byla zajištěna životnost kaple, při zachování všech významných kulturně-historických kvalit památky. Na tyto rekonstrukce vyhradilo město Domažlice ze svého rozpočtu v rámci programu „*Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností*” 1 000 000,- Kč.¹⁰⁴

¹⁰³KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 18.

¹⁰⁴Vyhodnocení programu Obnova kulturních památek prostřednictvím ORP za rok 2008. *Oficiální web města Domažlice* [online]. 2011 [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/granty-a-dotace/pamatkova-pece/vyhodnoceni-programu-obnova-kulturnich-pamatek-prostrednictvim-orp-za-rok-2008.html>

8 KOSTEL SVATÉHO ANTONÍNA PADUÁNSKÉHO

Na Dolejším předměstí v Domažlicích pod městskou branou v prostoru parčíku před muzeem Jindřicha Jindřicha, kde je dnes umístěn pomník Svobody, ještě před sto a dvěma lety stával velký kostel ke cti svatého Antonína Paduánského. Kostel pravděpodobně vznikl současně s městským špitálem v roce 1331. Správcem obou nově vystavěných budov byl určen kněz z řádu svatého Antonína. Písemně je kostel uváděn prvně v roce 1416, kde zmínku o něm lze nalézt v erekčních nebo-li zřizovacích knihách. V dopisu císaři Maxmiliánu II. z roku 1567 sdělují měšťané, že městský špitál a kostel dvakrát za sebou vyhořel a město jej muselo za velkých nákladů z obecních sbírek znovu vystavět. O deset let později vyhověl císař Rudolf II. žádosti měšťanů, aby mohli použít část klášterních platů na obnovu vyhořelého špitálu a kostela.¹⁰⁵

Při obsazování města během třicetileté války císařským polním maršálem Baltasarem Marradasem i Vichem byla vypálena značná část Dolejšího předměstí a ke škodě přišel také kostel a špitál Svatého Antonína. Následně sloužil objekt v tehdejší válčném stavu jako stáj pro vojenské koně. Po skončení války byl kostel z iniciativy tehdejšího domažlického rychtáře Bedřicha Viléma Kaplánka ze Sonnenfelzu obnoven. Ten mu také věnoval hlavní oltář svatého Antonína. Kaplánkův bratr František obohatil kostel v roce 1659 o boční oltář Nejsvětější Trojice. Na oltární desce byl vyhotoven znak neboli erb a letopočet se začátečními písmeny dobrodince „*F. G. K. d.S. 1659*“.¹⁰⁶Druhý boční oltář nechal zřídít měšťan Štěpán Lindenthaler. Pár let na to byla dokončena celková oprava kostela, který byl následně slavnostně vysvěcen. 8. července 1695 však kostel při úmyslně založenému požáru opět vyhořel. Většinu vnitřního zařízení včetně oltářů se díky včasnému zásahu podařilo zachránit. Po zhoubném ohni byla svatyně za pomoci darů dobrodinců znovu vybudována od základů ve tvaru kříže s nižší klenbou a malými zakulacenými okny. Stavba byla svěřena staviteli italského původu Karlu „*Sanettimu*“ - Zanettimu. Při opravě bylo nad vchod kostela vytesáno

¹⁰⁵KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996, s. 744.

¹⁰⁶PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 48.

datum 1699 značící dokončení stavby.¹⁰⁷ „Kostel vybudovaný na půdorysu rovnoramenného kříže dosahoval v rozpětí ramen 22.50 m. Vnitřní prostor byl zaklenut pěti poli hladké křížové klenby a osvětlen malými segmentovými okny. V kostelní kryptě našel místo posledního odpočinku domažlický děkan A. Příhoda.“¹⁰⁸

V letech 1747 až 1756 sloužil kostel Svatého Antonína pro farní bohoslužby, protože nebyl zasažen požárem, který v roce 1747 poničil značnou část města včetně děkanského kostela. Míval také dosti významných příznivců, a proto jeho jmění stále rostlo. Lze třeba jmenovat císaře Ferdinanda III. Dlouhá staletí tedy nenasvědčovalo nic tomu, že by dominanta Dolejšího předměstí mohla navždy zmizet. Z podnětu domažlického kaplana Karla Hájka byla na evangelijní straně kostela zasazena 7. dubna 1862 mramorová pamětní deska s nápisem: „Zde leží ANTONÍN PŘÍHODA, děkan zdejší, zakladatel vzácného oltáře v děkanském chrámu, veliký dobrodince studujících. Narozen 1. května 1668, zemřel 28. září 1749.“¹⁰⁹ V sedmdesátých letech 19. století byly do kostela instalovány další oltáře, jejichž obrazy maloval domažlický rodák Petr Wimmer.

Smutný konec kostela přišel v roce 1911, kdy se městské zastupitelstvo rozhodlo, že jeho poloha je nevhodná a příliš blízko hlavní komunikace. Nejhlasitěji volali po zboření kostela purkmistr Jan Ludvík a děkan Antonín März. Přes protesty lidí a církevních úřadů si však děkan prosadil své, ovšem pod podmínkou, že postaví kostel nový. Na jeho obnovu čeká město dodnes. Ostatky pohřbeného děkana Antonína Příhody byly přeneseny ve smutečním průvodu do hrobky v děkanském kostele na náměstí. V místě kostela a špitálu dnes stojí již zmíněná budova muzea Jindřicha Jindřicha.¹¹⁰

¹⁰⁷KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 20.

¹⁰⁸PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 48.

¹⁰⁹KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 20.

¹¹⁰KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996, s. 744.

9 HŘBITOV A KAPLE SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO

Hřbitov Svatého Jana na Týnském předměstí existoval již v 15. století. Z historických pramenů lze zjistit, že v roce 1614 nechali domažličtí měšťané hřbitov ohradit zdí, kterou vybudovali míšenští stavitelé z Vlach. Za to jim domažlickou obcí bylo zaplaceno 29 kop míšenských grošů. V ohradní zdi byla zřízena v roce 1844 brána. Na samém konci 17. století byla na hřbitově dokončena dle plánu Karla Zanettiho stavba kaple Svatého Jana Nepomuckého, kterou sám vysvětil její zakladatel domažlický děkan Jan Ludvík Steyer.¹¹¹ Jedná se o šestibokou kapli členěnou nárožními pilastry s polokruhovými okny na pěti stranách. Na šesté straně se nachází oválné okno, pod nímž je portálový vstup zakončený polokruhem. Na vrcholu jehlancové střechy je vztyčena sanktusová vížka.¹¹²

V roce 1772 byla kaple s hřbitovem opětovně vysvěceny, aby mohly být používány pro pohřbívání velkého počtu zemřelých, což měl za příčinu mor a hlad, který v Čechách právě v tomto roce řádl. Během 19. století prošla kaple značným množstvím oprav a také dalším vysvěcením poté, co se uvnitř dne 20. listopadu 1828 zastřelil voják František Rádl. V druhé polovině 20. století byl neudržovaný hřbitov již značně zpustlý a tak došlo k jeho úpravě na park. Většina náhrobník byla vyvezena na skládku. Zachovány zůstaly pouze dva, dnes zasazené v blízkosti kaple. Ministerstvo kultury také upustilo od památkové ochrany vstupní brány, ohradní zdi i kaple a tak byla hradba odbagrována a zmizela i hřbitovní brána. Během oprav v roce 1990 získala kaple novou střešní krytinu a fasády. Bohoslužbami ožívá kaple vždy ve svátek svatého Jana Nepomuckého a následující neděli se zde koná poutní slavnost za účasti věřících domažlické farnosti.¹¹³

Uvnitř se nachází oltář s nástavcem na způsob výklenku s barokním orámováním pořízený v roce 1772 a „opatřený nadživotní sochou svatého Jana Nepomuckého, signovaný iniciálami domažlického sochaře Fr. Ringelhahna a letopočtem 1773, který

¹¹¹PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 48.

¹¹²POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I: A - J*. 1. vyd. Praha: Academia, 1977, s. 315.

¹¹³KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991, s. 19.

je ozdobou kaple ještě dnes."¹¹⁴ Nad výklenkem je obrázek znázorňující zakladatele této hřbitovní kaple, děkana Jana Ludvíka Steyera, modlícího se k Matce boží. Ve zdi kaple je zasazen náhrobek rytíře Františka Frankenbusche z roku 1781. Kaple je zanedbaná a trpí především vlhkostí, rovněž plechová krytina střechy a oplechování je provizorní a zasluhovalo by si výměny.

¹¹⁴PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 48.

10 KAPLE SVATÉ ANNY

Při cestě na Veselou horu ke kostelíku Svatého Vavřince stojí šestiboká pseudorománská kaple Svaté Anny, kterou zde nechala zbudovat baronka Anna z Ebranfeldu v roce 1886 na místě kapličky, které se říkalo „*Kloboučnická*“. Uvnitř kaple se naposledy modlili a zpovídali odsouzcenci, kteří byli vedeni k popravě na blízké návrší, které je do dnešní doby nazýváno „*Na Šibenici*“ nebo „*U Spravedlnosti*“. Kaple má půlkruhový portálový vstup, záklenky oken jsou rovněž půlkruhové. Střecha jehlancového je tvaru krytá taškami a vrcholí dřevěnou zvoničkou bez zvonku, jenž byl ukraden. Interiér je kryt plackou s výsečemi. Jelikož kaple byla dlouhou dobu otevřená a volně přístupná, přišla o svoje vnitřní zařízení. Krytina kaple je na mnoha místech poškozená, zvonička porušená a částečně rozpadlá.¹¹⁵

¹¹⁵PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kaple a Kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2005, s. 22.

11 ZÁVĚR

Domažlické sakrální památky jsem uspořádal podle předem stanovené struktury zmíněné již v úvodu mé absolventské práce. Z dostupných informací jsem zjistil, že se v Domažlicích nachází celkem devět církevních staveb. Z tohoto počtu jsou dva kostely již zrušeny, konkrétně kostel Svatého Jakuba a kostel Svatého Antonína Paduánského. Dále ve městě Domažlice můžeme najít augustiniánský klášter s kostelem Nanebevzetí Panny Marie a kostel Všech svatých. Kostel Narození Panny Marie zároveň představuje hlavní svatostánek města stojící ve středu náměstí, konají se zde pravidelné každodenní bohoslužby, z čehož lze usoudit, že počty věřících v Domažlicích jsou celkem stabilní. Dominantní je hlavně věž kostela Narození Panny Marie, která je pro Domažlice typickým atributem. Jedinou památkou stojící mimo území města, avšak v jeho těsné blízkosti, je kostelík Svatého Vavřince jihozápadně za městem na vrchu Veselá hora. Pro město Domažlice jsou z umělecko-historického hlediska a z hlediska komplexního pojetí tématu církevních památek významné také další dvě kaple. První je kaple Svaté Anny nacházející se na cestě ke kostelíku Svatého Vavřince a druhou kaple Nejsvětější trojice.

Do pojmu sakrální památky lze zahrnout i památky sepulkrální, které se vyskytují nejen na hřbitovech, ale i mimo ně. Pod tímto pojmem si lze představit pomníky, pomníčky vztahující se k zemřelé osobě, ale také k dějinným událostem mající tragické důsledky. Toto téma jsem zkoumal pouze okrajově s ohledem k hlavnímu tématu mé absolventské práce. Drobné sakrální památky jsem zmínil taktéž pouze okrajově v souvislosti se stavbou kostela Svatého Vavřince.

Sakrální památky jsou součástí lidské každodennosti i v dnešní době, proto jsem sledoval jejich historický vývoj a počty věřících, kteří pravidelně navštěvují kostel. Česká republika patří k nejvíc ateistickým zemím světa, i přes tento fakt se zde nachází velké množství církevních staveb. V minulosti i díky rekatolizaci stavba kostelů či jiných svatostánků vzkvétala, tyto budovy se nám zachovaly samozřejmě i do současnosti a jedním z hlavních úkolů dnešních památkářů je tyto objekty uchovat, renovovat a přiblížit veřejnosti. Ovšem z finančního hlediska takovéto stavby představují pro rozpočet města nemalou zátěž a proto místy velmi potřebné finance chybí, jak je patrné například na památkách okolních měst. Město Domažlice věnuje

svým památkám velkou péčí, sakrálním nevyjímaje. Udržující se zbožnost se odráží i ve stavbě nového evangelického kostela, která začala 14. dubna 2007.

Slavnostní otevření se uskutečnilo 13. února 2008, tuto stavbu finančně podpořili hlavně členové farního sboru, HDL Jeronýmovy jednoty, Ministerstvo kultury ČR, evangelíci z Německa a sbory ČCE. Na tomto faktu je tedy patrné, že v Domažlicích díky německému vlivu sílí především protestantská víra.

Ve své absolventské práci jsem se snažil hlavně o zpřehlednění seznamu uvedených památek, zdůraznění jejich historické hodnoty v návaznosti na jejich stavební vývoj, neopomenul jsem zmínit i jejich uměleckou hodnotu a architekturu.

12 SUMMARY

For my bachelor's work I have chosen theme Historical overview of the sacral sights in Domažlice. Main aim of my work was to describe a historical development of the city and its sacral sights. Also I tried to approximate an architecture and internal equipment of every single monument.

As I said, at first I tried to introduce the history of the town from prehistoric times to the present, then I had done the same for sacral sights. The town Domažlice belonged between royal towns in Czech kingdom and its history is very interesting, varied and rich. I'd like to present some important events from Domažlice history. The first written record comes from 1231 where Domažlice were documented as village. Přemysl Otakar II, king of Bohemia promoted Domažlice to royal town.

During the Hussite revolution, Prokop the Bald defeated the crusaders of the Holy Roman Empire near Domažlice in 1431. In the early 17th century Domažlice joined the uprising against the ruling Habsburg dynasty. After the lost battle on the White Mountain a considerable part of the property of the town was confiscated. Domažlice was repeatedly plundered. The town recovered from the deep decline still in the late 17th century. Until 1918, Domažlice was part of the Austrian monarchy. Within the context of the Czech National Revival, Domažlice became a central place during the 19th century. In the city, a pilgrimage took place on August 13, 1939, which developed into a large Czech protest demonstration against the German occupation and control of the ethnic Czech Protectorate of Bohemia and Moravia. The town was set free from German occupation at May 8, 1945.

During the reign of communism the town was declared as Urban monument zone. After the fall of the Communism regime at 1989 the new historic period began for Domažlice. Like is noticeably from the main text, there is seven sacral monuments in town - Church of the Birth of Our Lady, The Gothic All Saints' Church, Monastery Church of the Assumption of the Virgin Mary, Augustinian Monastery, Chappel of saint Jan Nepomuk, Church of saint Lawrence and Chappel of saint Anna. Due to financial help from German partner cities the town is able to reconstruct sights. Because of this are all the urban sacral sights, whose are in administration of the Roman Catholic Church, in good condition.

13 POUŽITÁ LITERATURA

Literatura:

BĚLOHLÁVEK, Miloslav et al. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 4, Západní Čechy*. Praha: Svoboda, 1985. 521 s.

DAVID, Petr. *Chodsko - Domažlicko*. Praha: S, 2009, 239 s. ISBN 978-80-86899-20-6.

DUFFEK, Max. *Chodskem!: Průvodce po Domažlicích a okolí*. 3. Domažlice: Odbor Klubu českých turistů, 1903. 109 s.

FÍŠERA, Zdeněk. *Městské věže v Čechách, na Moravě, ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2011, 168 s. ISBN 978-807-3762-650.

HILMERA, Jiří, Dr.; VONDRA, Jiří, Dr. *Domažlice: Městská památková rezervace*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1967. 51 s.

HOLÝ, J. P. *Třináct domažlických zastavení*. Domažlice: tiskárna Domažlice, 1994. 11 vol. listů v deskách.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956. 287 s.

KALANDRA, Otakar. *Poustečna a kostelík sv. Vavřince na Veselé hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad, 1945. 30 s.

KLUSALOVÁ, Iva. *Dějiny kostelů a kaplí domažlické farnosti*. Plzeň: Laiwa Press, 1991. 21 s.

KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009, 287 s. ISBN 978-80-254-5441-1.

Kolektiv autorů. *Český les*. Praha: GeoBohemia, 2007, 69 s. České regiony. ISBN 978-80-239-9867-2.

Kolektiv autorů. *Český les: příroda - historie - život*. Praha: Baset, 2005, 880 s. ISBN 80-734-0065-0.

KOTAL, Josef. *Domažlice včera, dnes a zítra*. V Domažlicích: Městský národní výbor, 1971. 267 s.

KRČMÁŘ, Luděk, Zdeněk PROCHÁZKA a Jan SOUKUP. *Zničené kostely: Vernichtete Kirchen*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2005, 207 s. ISBN 80-861-2557-2.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996, 874 s. ISBN 80-859-8313-3.

KUMPERA, Jan. *Dějiny západních Čech: Od pravěku do poloviny 18. století*. Plzeň: Nakladatelství Ševčík, 2004, 364 s. ISBN 80-729-1108-2.

KUMPERA, Jan. *Západočeský kraj A-Z: historie, památky, příroda*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, 232 s.

KÜMPEL, Bohuslav. *Církevní umění na Chodsku*. Plzeň: Kumpel, 1939, 102 s.

LÍBAL, Dobroslav. *Domažlický okres ve středověku*. Domažlice: Muzeum Chodska, 1996. ISBN 80-900-2451-3.

PAROUBEK, Jan. *Starobylé město Domažlice*. Domažlice: nákladem V. Rybaříka, 1926. 30 s.

PELANT, Jan. *Města a městečka západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, 312 s.

POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I: A - J*. Praha: Academia, 1977, 643 s.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice: Domažlice (Taus)*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, 152 s. ISBN 80-901-1221-8.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice na historických vedutách, fotografiích a pohlednicích*. V Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2006, 183 s. ISBN 80-861-2567-X.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Historické náhrobníky okresu Domažlice*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1990, 72 s. ISBN 80-851-2517-X.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kaple a kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2005, 79 s. ISBN 80-861-2569-6.

SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický království českého*. Praha: Argo, 1998, 1043 s. ISBN 80-720-3099-X.

VANĚK, Ferdinand a HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. stol. XVII, Politický okres domažlický*. V Praze: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. 133 s.

VYŠOHLÍD, Zdeněk a Zdeněk PROCHÁZKA. *Čím ožívá krajina: Was die Landschaft mit Leben erfüllt : osudy 129 kostelů na Domažlicku a Tachovsku 1990-2002*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2003, 243 s. ISBN 80-861-2534-3.

Články:

BŘICHÁČEK, Pavel a Martin ČECHURA. Kostel sv. Jakuba většího v Domažlicích jeho postavení v místní raněstředověké sídelní aglomeraci. In: *Archeologie západních Čech*. 2011: Západočeské muzeum, Plzeň, s. 134-135.

HANZAL, Josef. Církevní poměry v západních Čechách v druhé polovině 16. století. In: *Minulostí západočeského kraje. XXIII*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1987, s. 89-102.

MUŽÍK, Petr. Historický a správní vývoj města Domažlic do počátku husitské revoluce. In: *Minulostí západočeského kraje. XIII*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1976, s. 165-186.

Internetové zdroje:

Arciděkanský kostel. *Římskokatolická farnost Domažlice* [online]. [cit. 2013-05-23]. Dostupné z: http://farnostdomazlice.cz/?page_id=107

Město DOMAŽLICE - Památky v Domažlicích a v bližším i vzdálenějším okolí. *Oficiální web města Domažlic* [online]. 2012 [cit. 2013-07-03]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/pamatky/pamatky-v-domazlicich-a-v-blizsim-i-vzdalenejsim-okoli.html>

Historie města Domažlice. *Oficiální web města Domažlice* [online]. [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/hranicni-mesto-domazlice.html>

Město DOMAŽLICE - Domažlice v roce 1699. *Oficiální web města Domažlice* [online]. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/historie/domazlice-v-roce-1699.html>

Klášteřínský kostel. *Římskokatolická farnost Domažlice* [online]. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z: http://farnostdomazlice.cz/?page_id=109

Město DOMAŽLICE - Seznam nemovitých kulturních památek v MPR Domažlice. *Oficiální web města Domažlice* [online]. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z: <http://mu.domazlice.info/pamatkova-pece/mpr/seznam-nemovitych-kulturnich-pamatek-v-mpr-domazlice.html>

Utajený dárce věnoval kostelu unikátní dílo. In: *Plzeňská diecéze* [online]. 2013 [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: <http://www.bip.cz/pozehnani-noveho-skleneneho-basreliefu-v-arcidekanskem-kostele-v-domazlicich-18-5-2013/>

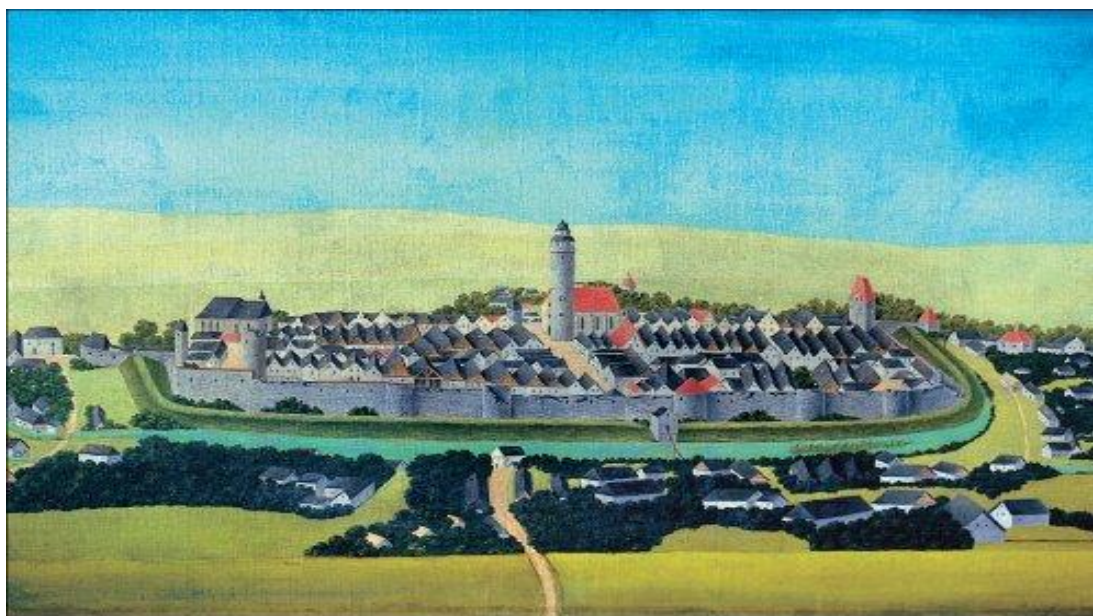
Vyhodnocení programu Obnova kulturních památek prostřednictvím ORP za rok 2008. *Oficiální web města Domažlice* [online]. 2011 [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/granty-a-dotace/pamatkova-pece/vyhodnoceni-programu-obnova-kulturnich-pamatek-prostrednictvim-orp-za-rok-2008.ht>

14 OBRAZOVÁ DOKUMENTACE

Obrázek 1 Pohled na Domažlice z Veselé hory

Pramen: Autor, 2013

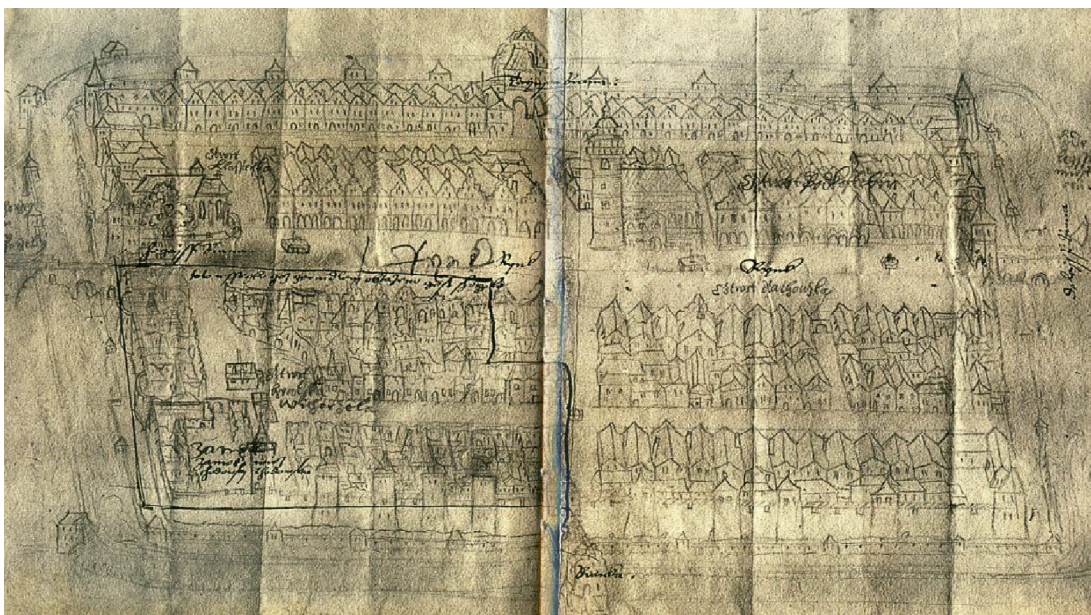
Obrázek 2 Pohled na Domažlice z roku 1699, Obraz K. Prunera

Pramen: Město DOMAŽLICE - Domažlice v roce 1699. *Oficiální web města Domažlice* [online]. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/historie/domazlice-v-roce-1699.html>

Obrázek 3 Bronzový vozík z Milavče

Pramen: Autor, 2011

Obrázek 4 Nejstarší vyobrazení města z roku 1592, vyhořelou část ohraničuje čára.

Pramen: PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice na historických vedutách, fotografiích a pohlednicích*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2006, s. 18-19.

Obrázek 5 Kostel Narození Panny Marie, pohled od jihovýchodu

Pramen: Autor 2013

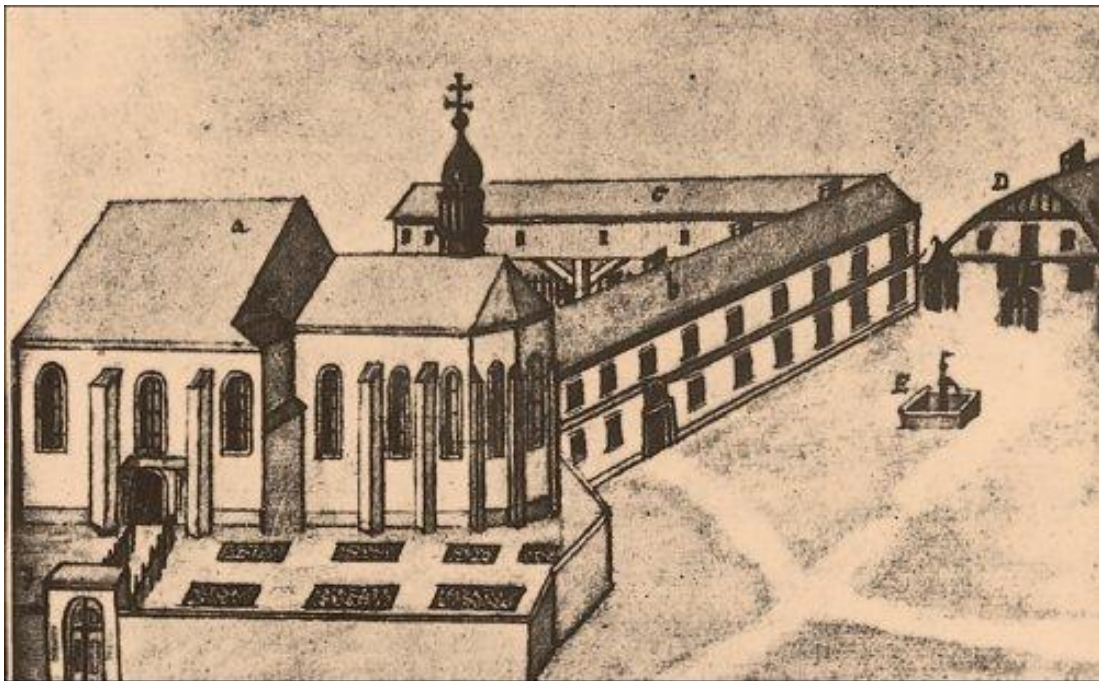
Obrázek 6 Interiér kostela Narození Panny Marie

Pramen: Autor 2013

Obrázek 7 Hrobka pod kostelem Narození Panny Marie

Pramen: FOTOGALERIE Otevření hrobky v domažlickém arciděkanském kostele. *Domažlický deník* [online]. 2013 [cit. 2013-07-02]. Dostupné z: <http://domazlicky.denik.cz/galerie/otevreni-hrobky-v-domazlickem-arcidekanskem-kostele.html?mm=4509421>

Obrázek 8 Klášter augustiniánů s kostelem na vyobrazení ze 2. poloviny 17. století

Pramen: PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice na historických vedutách, fotografiích a pohlednicích*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2006, s. 27.

Obrázek 9 Kostel Nanebevzetí Panny Marie, pohled od jihovýchodu

Pramen: Autor 2013

Obrázek 10 Interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie

Pramen: Město DOMAŽLICE - Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie. *Oficiální web města Domažlic* [online]. 2007 [cit. 2013-07-03]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/pamatky/domazlice/klasterni-kostel-nanebevzetí-panny-marie.html>

Obrázek 11 Klášter augustiniánů, pohled od západu

Pramen: Město DOMAŽLICE - Seznam nemovitých kulturních památek v MPR Domažlice. *Oficiální web města Domažlice* [online]. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z: <http://mu.domazlice.info/pamatkova-pece/mpr/seznam-nemovitych-kulturnich-pamatek-v-mpr-domazlice.html>

Obrázek 12 Kostel U Svatých, pohled od jihu

Pramen: Autor 2013

Obrázek 13 kaplička Panny Marie Bolestné

Pramen: Autor 2013

Obrázek 14 Historické vyobrazení kostelíka Svatého Jakuba a kostela U Svatých

Pramen: Město DOMAŽLICE - Kostel U Svatých. *Oficiální web města Domažlic* [online]. 2007 [cit. 2013-07-03]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/pamatky/domazlice/kostel-u-svatych.html>

Obrázek 15 Kostel Svatého Vavřince, pohled od severu

Pramen: Autor 2013

Obrázek 16 Lomikarova Boží muka poblíž kostela Svatého Vavřince

Pramen: Autor 2013

Obrázek 17 Pamětní deska na kostele Svatého Vavřince

Pramen: Autor 2013

Obrázek 18 Kostel Svatého Antonína Paduánského

Pramen: PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domážlice: Domážlice (Taus)*. Domážlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993, s. 66.

Obrázek 19 Kaple Svatého Jana Nepomuckého

Pramen: Město DOMAŽLICE - Kaple sv. Jana Nepomuckého. *Oficiální web města Domazlic* [online]. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z: <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/pamatky/domazlice/kaple-sv-jana-nepomuckeho.html>

Obrázek 20 Kaple Svaté Anny, pohled od východu

Pramen: Autor 2013

Obrázek 21 Současný stav, kaple Svaté Anny

Pramen: Autor 2013